

Óragyártás

Háború az időiparban

A mikroelektronika rohamos fejlődése jelentősen átrendezte a világ óragyártóinak sorait. Soha nem látott küzdelem indult meg a hagyományos órákészítő nemzetek és az új „jövővények” között a minél nagyobb piaci részesedésért. A több éve tartó háborúnak a hagyományos és az elektronikus óra mellett a marketing a főszereplője.

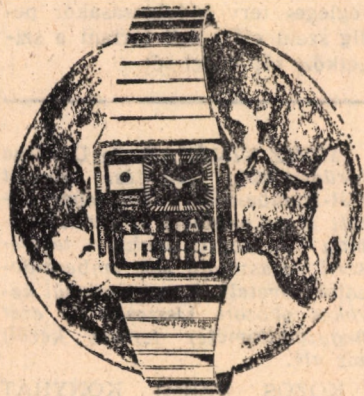
A számkijelzős kvarcórák diadalmenete a hetvenes évek elején kezdődött. Ekkor még sokan — elsősorban a svájci óraipari „nagyagyúk” — úgy vélték, hogy a „digitális örület” csak múló hóbort, s az Egyesült Államokból nem is terjed át a világ más részeire. Svájc szinte nem is vett tudomást az elektronikus kihívásról, továbbra is csak a mechanikus időmérő szerkezeteket gyártotta a mintegy 600 óragyár. Az alpesi ország világszerte óraipara azonban elszámította magát, a kvarcórát azóta sem csillapul. S amikor a hibás marketingstratégia kárvalottjai felébredtek, lényegesen megváltozott Svájc helyzete a világ óraiparban.

A világ óraipara az ötvenes évek óta egyenesen, évi 4–5 százalékkal növekszik. 1980-ban még a világon gyártott órák 70 százaléka a „Swiss made” felíratot viselte, tavaly azonban a svájci óragyárak részesedése a világteljesítésben alig haladta meg a 30 százalékot. A számok nyelvén ez annyit jelent, hogy 1980-ban a világon 320 millió órát állítottak elő, s ebből a mennyiségből a patinás svájci óraipar mintegy 98 millióval részesedett. A visszaesés megrázta a svájci óraipart, amely szinte mind a mai napig nem tudja elhinni térvészét. Az üzemek többsége a kereslet visszaesése miatt kénytelen volt dolgozni egy részének felmondani. A leghíresebb márkákat forgalmazó Svájci Óraipari Részvénytársaság (az Omega és a Tissot tulajdonosa) az elmúlt évet több mint 60 millió dollár veszteséggel zárta, s dolgozóinak csak úgy tudott bért fizetni, hogy bankhitelt vett igénybe. A másik svájci óraóriás, az ASUAG eladásai tavaly az 1974-es szintre estek vissza, jelezve, rosszul mérték fel a műszaki fejlődés és a kereslet tendenciáit.

A súlyos helyzetből való kilábalás érdekében a két svájci óraipari egyesülés tárgyalásokat kezdett egy esetleges fúzióról. De az sem kizárt, hogy a svájci bankok dobnak majd számukra mentőövet, hiszen mindkét egyesülésben ugyanazok a bankok rendelkeznek jelentős érdekeltségekkel. A svájci óraipar lassan felébred Csepkerészika-álmából, s a nagy márkák is mind nagyobb arányban gyártják az elektronikus órákat. Míg Svájc nem rendelkezik számottevő mikroelektronikai iparral, kénytelen a nem mechanikus alkatrészeket importálni, illetve azokat külföldön beszerezni óraiba.

Japán 1980-ban nem csak az autópárhuzamban, hanem az óragyártásban is megszerezte a világszerepet. Ezt a teljesítményt fél évtized kemény munkájával sikerült elérni. A japán gyártók ugyanis időben felismerték a kereslet irányát, s hazai mikroelektronikai iparuk kitűnő bázisul szolgált az olcsó és igen jó minőségű digitális időmérők tömeges előállításához. A Seiko, a Casio és a többiek ma már kereseteb-

bek a világon, mint a svájci Omega, Eternák, Bulovák. A japán óraipar sikeresztóriája tehát szorosan kapcsolódik a szigetország gyors műszaki haladásához, agresszív piacpolitikájához, s nem utolsósorban versenyképes áraihoz.

Az óraipari statisztikák tanúsága szerint tavaly 120 millió időmérő hagyta el Hongkongot. Nem arról van szó, hogy a japánok árnyékában új óragyártó hatalom született, hanem inkább arról, hogy a „felkelő Nap országa” tovább finomította piaci módszereit. Hongkong ugyanis Japán óraösszeszerelő bázisa lett, ahová légiúton szállítják az alkatrészeket, ott pedig az olcsó és megbízható munkaerő összeállítja a szerkezeteket. Újabbban a svájci óragyárak is mind gyakrabban választják a hongkongi „megoldást”, de lépéshátrányuk a japánokkal szemben itt is óriási.

A piaci részesedésért folytatott háborúban komoly veszteséget szenvedett az amerikai óraipar is. A hatvanas években az USA-ban eladott órák több mint felét a hazai Timex gyártotta, jelenlegi piaci részesedése 30 százalékos, s 1978 óta súlyos pénzügyi gondokkal küszködik. (Erdemes megjegyezni, hogy a világ negyedik legnagyobb óragyártója a Szovjetunió.)

A japánok tovább akarják növelni piaci részesedésüket, s ennek érdekében valóságos minden tudó órákat vetnek be. A karórák már „fedélzeti számítógéppel”, a fontosabb személyes dátumokra figyelmeztető szerkezettel, pulzus-számlálással, ébresztődallammal és még számtalan különlegességgel rendelkeznek. A svájciak — a digitális órák gyártása mellett — is igyekeznek új irányt venni. Tökéletesítik a mechanikus órákat, hiszen azokra a piaci felmérések szerint még Latin-Amerikában, Indiában és más piacokon növekvő kereslet mutatkozik. Ugyanakkor a híres svájci gyártó üzletpolitikájuk előterébe helyezték a módosabb vevőket: ékszerekkel kombinált óracsodákat, lehetővékony gyémánttokok és egyéb pénztárcá-nyitogató drágaságok kellek magukat a tehetősebbek számára.

A „digitális háború” frontvonalai most újra rendeződnek. Csak hogy a svájci óraipar veszteséges pozíciókból, anyagilag megreagygyanva száll ütközetbe a mindig újítani tudó japán óragyárakkal. S nem kizárt, hogy az újabb csatában Japán pozíciói tovább erősödnek, hiszen a piaci előrejelzések szerint töretlenül növekszik az igény az elektronikus órák iránt.

G. Gy.—Sz. P.

Környezetkímélő galvánüzem

Új nemesfém-galvanizáló üzem kezdte meg a termelést a Kontakta alkatrészgyárban, az elavult régiből pedig megszüntették. Az elektromechanikai alkatrészek gyártásukat egyébként az elmúlt években megháromszorozták — felületvédelmét az eddiginél magasabb technológiát szintén végezhetik, ezáltal a termékek minősége is egyenletesebbé vált. Az új technológia révén lehetőség van a nemesfémekkel való takarékoskodásra is.

Jelentősen javult a környezetvédelem. Így például olyan elszívórendszert építettek ki, amely teljes mértékben eltávolítja a levegőből a ciángózt. Gondoskodtak a galvánvíz megfelelő tisztításáról is, mielőtt az a csatornahálózatba kerülne.

A piac jelbeszéde

A védjegy nem csupán reklámeszköz — Hol a nemzetiszínű ellipszis?

Kedden nyílt meg a MIPEL elektronikai bemutatóval egy időben a Trade Mark nemzetközi védjegykiállítás, amelyet 1978 után másodízben rendeznek meg a Kőbányai vásárvárosban. Ennek kapcsán szólunk hazai védjegypolitikánk néhány összetevőjéről.

Egy nyugatnémet reklámpszichológiai kutatóintézet érdekes esettanulmányáról számol be Földi Katalin A reklám lélektana című könyvében. Az interjúalanyokat arról kérdezték, mi jut eszükhöz az autón kívül a Mercedes emblémáról? A válasz: nyugalmat áraszt, biztosságerzetet sugall, olyan mint egy templom, vagy mint az Eiffel torony. Emellett dinamikus. A Mercedes áru, és egyben cégmárka; az egyik legáltalább a maga műfajában.

Talán túlzás a Mercedesre hivatkozni, ha a hazai helyzetképet akarjuk felrajzolni. A védjegyeket, a márkát egyszerű reklámeszköznek vélik nálunk, és „elhanagolják”. Pedig, ha a márkát nem ápolják, elhal.

dapesti, Fővárosi, Általános — ezek a jelzők ma már nem megkülönböztetőek. Igaztalanok volnánk, ha nem hívnánk fel a figyelmet néhány biztató jelre. A Kozmetikai és Háztartásvegyipari Vállalat nemrég Caolára változtatta a nevét.

A SZIGO oroszlánja

A Minőségi Cipőgyártól nemrég különvált a Szigetvári Cipőgyár, amely a SZIGO rövidítést, emblémának pedig egy kölyök-oroszlán figuráját választotta. Sem a betűjel, sem az állatfigura nem asszociál a cipőre. Ez persze még nem biztos, hogy baki! A piac jelbeszéde valóban sajátos: sokszor a terméktől távolos fogalmak könnyen bevesződnek tudatunkba és hozzákapcsoljuk az áruhoz. A Salamander szőről és a kis szalamandra figuráról valamikor senkinek sem a lábbeli jutott eszébe — de ma már a bennfentesebb vevőkben igen.

Pszichológiai tanulmányok egész sora foglalkozik a találó emblémák, betűk, piktogrammok helyes kiválasztásával. Tapasztalatokban nem szűkölködünk: állítólag az a legáltalább cég- vagy terméknév, amely két értelmes szóból áll, például Remy Martin. A mesterségesen kitalált betűsorok, igaz hogy minden nyelven majd egyformán ejthetők ki (például Kodak), de ezeket meg kell tanulnunk, hiszen ismeretlen a szókép. A vállalatok, szövetkezetek vezető szakembereinek nem ártana gyakrabban forgatni e kézikönyveket és tanulmányozni a piac jelbeszédét.

A védjegykiállítás is egyfajta reklámeszköz. Létjogosultságát ma is sok hazai szakember tagadja. Ezt bizonyítja, hogy korábban teljes a részvétel a BNV területén hétfőn nyílt Trade Mark kiállításon. Mi értelme van a védjegyeknek áru nélkül? Hiszen a két-tő szorosan hozzátartozik — vallják a kételkedők. Akik így vélekednek, mindenesetre lapozzák át a kiállítás nemzetközi névsorát. Az idén, 1978-hoz képest, kétszer annyi külföldi cég jelentkezett a Trade Mark-ra. Köztük olyanok, mint a BASF, a Montedison, a Coca-Cola, a Pepsi-Cola. A pénz sem sajnálva versenyeznek a magyar piacért és ez, valljuk be, hízogó. A védjegykiállításon való

részvételük nem elszigetelt akció, hanem része a jól átgondolt üzletpolitikának. (A Montedison például a közelmúltban bizta meg a Magyar Hírdetőt, hogy tudatossítsa lehetőleg minél több magyar üzletemberben: a Montedison a világ tíz legnagyobb vegyipari konzernje között van, és hogy olasz...)

Az utóbbi jelző is fontos! A minap vettem a Skála-Expóban egy csokoládéport. Rajta a gyártó védjegye, az árumárka és még egy harmadik, az ország védjegye: egy piros-fehér háromszög; benne ez a szó: Austria. S a kör alakú szöveg, amely az osztrák áruk minőségét hirdeti. Ez a háromszög nincs rajta minden osztrák terméken, csak amelyik kiérdemli és, amelyet exportra szánunk. Olyasféle ez mint a Danish Food felirat, amely a dán élelmiszerek dicsőségét teszi közhírré. Van már nekünk is magyar védjegyünk — sok-sok közül választották ki a legalkalmasabbat, a piros-fehérszöld ellipszist — csak éppen nem található külföldre küldött portékáinkon. Állítólag nem jutottak döntésre a gyártók és a kereskedők: kinek érdeke, hogy rajta legyen az embléma, a Made in Hungary feliratú termékeken. Ez több mint elgondolkodtató. Kapitális társadalmakban, ahol serényen a konkurrens termelő és külkereskedő, sikerült megállapodni, nálunk nem. Mert „csúpan” mindnyájunknak, a magyar népgazdaság lenne érdeke?!

Saját márkával

Van persze jó néhány olyan exporttermékünk is, amelyen nemhogy a Made in Hungary felirat nem szerepel, hanem nyugatnémet felíratot, címkéjét borként, vagy amerikai cipőként kerül forgalomba. Ha ezt fegyverténynek könyveljük el — sokszor indokolatlanul, akkor még csak a következő fejezet saját márkával beállni a ringbe. Sokak szerint csak azután van értelme feltüntetni a „magyar védjegyet”. Ami persze vissza is üthet, mert felelősséget követel. Csak kiváló minőségű termékeinkre szabadna rányomni.

Ma, amikor megszigorodtak a gazdasági feltételek és dekonjunktura tapasztalható a fejlett tőkés államok jelentős részében, minden ésszerű eszközt meg kell ragadni árunk eladhatósága érdekében. A védjegyet is.

Elek Lenke

HORIZONT

Tajvani–kínai együttműködés

Két vezető tajvani üzletember kereste fel Kína Fucsien tartományát, hogy a gazdasági együttműködés lehetőségeiről tárgyaljon a tartomány vezetőivel — jelentette a Kyodo japán hírügynökség. A Kyodo úgy értesült, hogy október elején tett látogatása alkalmával az egyik vállalkozó a két ország közötti közvetlen kereskedelmi kapcsolatok megteremtését sürgette.

Négyezer új műszaki megoldás

Több mint 160, úgynevezett komplex programot dolgoztak ki a Szovjetunióban, a legfontosabb műszaki-tudományos problémák megoldására — írja a Planovoj Hozajszitvo (Tervgazdaság) című folyóiratban a Szovjetunió Állami Tervbizottságának első elnökhelyettese, Jakov Rjabov. Ezek a programok intézkedések egész rendszerét irányozzák elő, a kutatástól a kutatási eredmény gyakorlati megvalósításáig, illetve a sorozatgyártásig. A komplex programokkal mintegy négyezer új műszaki megoldás, illetve technológiai folyamat megvalósítását tüzték ki, ezeknek körülbelül 60 százalékát az 1981–85-ös tervidőszakra irányozták elő.

Biztató kereskedelmi tárgyalások Thaiföldön

Aláírták a kamarai együttműködési megállapodást

Tudósítónktól. Naponta a látogatók ezrei, a szinte megállás nélkül üzleti tárgyalások tanúsítják azt a nagy érdeklődést, amely a hatmillióos Bangkok központjában október 15. óta nyitva tartó, első magyar thaiföldi kiállítást kíséri.

Természetesen a bemutatkozás sikerének jelentősége elsősorban a kereskedelmi kapcsolatok bővítésére irányuló kölcsönös, intenzív tevékenységben tükröződik.

Az első hét tapasztalatai szerint a thaiföldi gazdasági körök egyetértésével találkozik a kapcsolatok fejlesztésére irányuló törekvésünk, az 1978-ban aláírt kereskedelmi megállapodás alapján, amely kölcsönösen biztosítja a legnagyobb kedvezményes elbánást. Tulajdonon azon, hogy a megnyitón Chuan Leekpai kereskedelmi miniszter is megjelent, erre a készsége utalnak azok a tárgyalások, amelyeket az ideérkezett magyar kereskedelmi delegáció folytatott az ipari, mezőgazdasági és a kereskedelmi államtitkárral, az iparszövetség elnökevel és a beruházási hivatal főtákarával, aki közölte, hogy a

jövőben magyar vállalatokat is meghívunk — főleg infrastruktúrális versenytárgyalási — ajánlatételre. A kereskedelmi minisztérium javasolta kormányközi kereskedelmi vegyes bizottság létrehozását. Ugyanakkor dr. Beck Tamás, az MKK alelnöke, a delegáció vezetője, az itteni kamarai élőkkel együttműködési megállapodást írt alá, amely közös kereskedelemfejlesztési lépéseket irányoz elő az információcsere, piackutatási és kereskedelmi delegációk küldése, vásári részvételek stb. útján.

Az október 25-én záruló kiállítással összekapcsolt, vállalati piaci munkát segítő bemutatkozás már eddig is kedvező fogadtatást váltott ki a sajtóban, beleértve a rádiót és a négy tévéadót. Ugyanakkor a lapok tudósításokat közöltek arról a sajtókonferenciáról, amelyen dr. Follinus János, a Figyelő főszerkesztő-helyettese adott tájékoztatást hazánk gazdaságáról, külkereskedelméről, a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok fejlesztési lehetőségeiről.

Egy hét a világgazdaságban

A merénylet hatásai

A nemzetközi kereskedelemben bizonyos árukat a legtöbbször csak úgy lehet eladni, ha a szállító egyidejűleg a vásárlónak hitelt is nyújt. Nem nyersanyagokról vagy fogyasztási cikkekről van szó, a fenti pénzügyi kapcsolat a nagy értékű berendezések, komplett üzemek és beruházási javak piacát jellemzi. Ilyenformán a versenynek, ami a szállítók között folyik, a szóban forgó termék minőségén, megbízhatóságán, szervizén és szállítási határidején kívül még egy eleme lehet: a kisorsító költségek pénzügyi feltételei. Azonos műszaki tartalom mellett ugyanis a vevő várhatóan azt az ajánlatot részesíti majd előnyben, melyet a legkedvezőbb hitelfeltételek kísérnek.

Vagyis, amelyik konstrukcióban a leghosszabb a lejárat, legolcsóbb a kamatláb és legnagyobb az úgynevezett „kíméleti idő”. Eltérő műszaki tartalom mellett is a vevő mérlegelhet. Választhatja a műszakilag jobbat, keményebb hitelfeltételekkel, és dönthet a kevésbé korszerű mellett, melyet előnyösebb pénzügyi kondíciókkal kínálnak.

Az eladó számára, természetesen, a hitellel való versenyés lehetősége csak bizonyos határig kedvező. Számítani kell ugyanis arra, hogy a nyújtott hitel mögött, „az árnyékban”, a felvett hitel is meghúzódik, és ha a két ügylet kamatlába az első javára jelentősen eltér, úgy az az árún realizált nyereséget akár el is viheti.

A fentiek alapján érthető, hogy a fejlett tőkes országok a hetvenes évek folyamán több menetben törekedtek arra, hogy export-hitelnyújtási politikájukat egyszerűsítsék, a hitel- és kamatversengést kiküszöböljék. (Ennek gazdasági mozgatórugói ismertek. Azzal azonban, hogy a fejlett tőkes országok a fejlődő országoknak nyújtandó hiteleik minimális kamatlábát meghatározták, voltaképpen a fejlődő országok üzleti lehetőségeit csökkentették, és így ezen utóbbi országokot felé az OECD lényegében „kamatkartellként” viselkedett.) Az első ilyen megállapodás 1976-ban született, felülvizsgálatára 1978-ban került sor. 1978 óta azonban a pénzügyi kamatlábak jelentősen megemelkedtek, és így az OECD-tagországok között a megállapodás módosítására tárgyalások kezdődtek.

Az újabb fordulóra az Egyesült Államok delegációja rukkolt ki a legelősebb állásponttal. Álláspontja szerint az exporthitelek kamatainak korábban meghatározott minimumát jelentős mértékben fel kellett volna emelni, hivatkozással a jelenlegi igen ma-

gas pénzügyi kamatszínvonalra. A többség által támogatott álláspont azonban a tengerentúli véleménynél alacsonyabb, 2,5 százalékpontos növelést tartott csak indokoltnak. A japán küldöttség azonban még ezt is sokallotta, kereskedelmi pozíciói érdekében és a honi alacsonyabb kamatszint alapján.

Végso fokon a hírügynökségi jelentések szerint a többségi javaslat körül kialakulóban van a kompromisszum. A tervezet szerint a kedvezményezett fejlődő országokat gazdasági fejlettségük szintje szerint három csoportba osztanák, míg a nyújtott hiteleknek öt év alatti, illetve azt meghaladó futamidő-kategóriákat alakítanának ki. A fejlődő országok középsőcsoportja számára így öt évig terjedő futamidővel a hitelek minimális kamatlába 10,5 százalékos lenne. (Szegényebbeknél ugyanebben a hitelkategoróriában a minimális kamattal 0,5 százalékponttal alacsonyabb, az előcsoportban pedig ugyanilyen mértékben magasabb.)

Szakértői körökben nyilvánvalóan érdeklődés kísérte az ENSZ szakosított szervezetének, a FAO-nak legutolsó előrejelzését az 1981-82-es mezőgazdasági év gabonaterméséről. A világszervezet véleménye szerint a vizsgált időszakban a világon 1,5-1,54 milliárd tonna gabonát fognak betakarítani, ami kis mértékben még az 1978-79-es év rekordtermését is meg fogja haladni. A növekmény döntően az Egyesült Államokból származik. A megnövekedett kiadást következtében egyébként a FAO a termék világkereskedelmében is csúcsértékre számít.

A héten egyébként a Szadat elleni merénylet hírére a valuta- és értéktőzsdék meglehetősen hevesen reagáltak. Az arany ára rövid idő alatt unciánként 20 dollárral emelkedett, a New York-i tőzsde mutatója, a Dow Jones-index hirtelen több pontot esett. A valuták közül a nyugat-európaiak árfolyama általában esett, a dollár pedig megerősödött. Ez utóbbi jelenség azonban csak egy napig tartott. A következő 24 órában az amerikai valuta pozícióját már az USA gazdaságának perspektívái határozták meg, a csökkenő kamatszint miatt a jegyzés esett. Nem vesztettek viszont népszerűségükből az olajvállalatok részvényei, és áremelkedés mutatkozott a rotterdami „szabad” olajpiacon is. A vásárlók ugyanis minden biznnyal arra gondoltak, hogy a Közel-Keleten a merénylet kapcsán esetleg ismét az ellátást korlátozó politikai helyzet alakulhat ki.

Gonda György-Szentgáli Péter

Bojlernyomozóban

A hibaranglista élén — Alkatrészhány és javítási gondok

Gyors felmérést végeztem. Arra voltam kíváncsi, hogy a lakásfelszerelési tárgyak közül mi hibásodik meg a leggyakrabban. A ranglista élére a Héviz gázbojler került. Gyakori panasz, hogy csöpög a víz, zörög a készülék, a láng a csap elzárásakor is tovább lobbog.

Legnagyobb megdöbbenésemre, amikor felkerestem a gyártó céget — a Fegyver és Gázkészülékek Gyárát (FEG) —, s elmondtam a tapasztalataimat, semmi meglepetést nem okoztam. Tudják, hogy a gázbojlerok rosszak. Sőt, Komoróczy György, kereskedelmi főosztályvezető készségesen el is magyarázta az okokat.

Korszerűtlen, de olcsó

— A készülék érzékeny pontja a bimetal és a tömszelence. A bimetal megakadályozza a gázmozulást, ugyanis ha nem kap meleget, kikapcsol. A másik automatikus darab a tömszelence. Ha ez beragad — mert rozsdás vagy poros —, akkor hiába zárják el a csapot, a láng tovább lobbog, s könnyen szétolvadhat a kazán. De a bimetalra sem lehet teljesen számítani: ha az anyag elfrad, már nem látja el a biztonsági funkcióját.

— Ha ennnyire megbízhatatlan a készülék, miért gyártják?

— Ha rajtunk múlna, már leállnánk. A Héviz gázbojler korszerűtlen — ezért vonta be márciusban a gyártási engedélyünket az Országos Energiafelügyelet. Végül is decemberig meghosszabbították a jogosítványunkat. A kereskedelem azonban továbbra is ragaszkodik ehhez a típushoz — érthető, hiszen körülbelül tízezer forinttal olcsóbb, mint az új termékünk: a Super Héviz —, ezért további egyéves halasztást kaptunk. Jövőre fele-fele arányban termeljük az elavultat és a korszerűt.

— Mi a garancia arra, hogy az új készülékekkel nem lesznek hasonló problémák?

— A hibaforrásokot megszüntettük. A Super Hévizban — amit januártól már árusítanak — nincs bimetal, itt piezoelektromos gyújtás van, ez abszolút megbízható, s időtálló. A tömszelencét tőkes importanyagból készítjük. Laboratóriumi méréseink megnyugtatók: a 400 ezredik próba után is kifogástalan maradt.

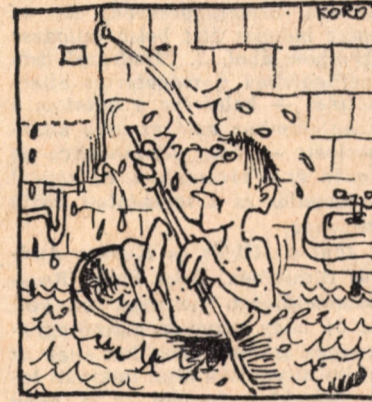
— A régi, tíz-húsz éves henger alakú gázbojlerok többsége még ma is jó. Miért?

— Az úgynevezett AG-10 típus teljesen mechanikus szerkezet, nincs benne se bimetal, se tömszelence. Nincs, ami meghibásodjon. Csupán egy kar elmozdításától függ, hogy beáramlik a gáz, vagy nem. Elég feledékenynek lenni, s felrobban a lakás. Elnyújthatatlan, de nem biztonságos.

Legszívesebben elfelejtenék, hogy valaha volt ilyen készülékünk. Ugyanis még ma is ostromolnak minket pótalkatrésztért. Pedig az utolsó szériát 1967-ben gyártottuk...

— Ez úgy hangzik, mintha szíveséget tennének. Pedig a gyártó kötelessége az alkatrészek biztosítása is...

— De csak nyolc évig! Viszont a Fővárosi Gázművek több ezer készüléket bérbeadott, s mint tulajdonos, még ma is köteles javíttatni. Arra nincs pénze, hogy mindet újra kicserélje, inkább a régieket felújítja. Ellentételek az

érdekeink, a jogszabályok szerint évek óta abba hagyhatnánk a szállítást... Nincs rá kapacitásunk, a kazánokat kooperációban gyártatjuk, de előbb-utóbb ezzel is felhagyunk. Még akkor is, ha így újabb „ellenséget” — hangzik a megszokott válasz. Például az IKV-t.

Kettős szorításban

A Fővárosi Gázművek kettős szorításban kínálódik. A monopolhelyzetben levő FEG birtokon belül van, a jogszabályok is mellette szólnak. A Gázművek viszont képtelen rendbentartani a bérbe adott AG-10 típusú bojlerait. Kis javítóműhelyük megfeneklett: se ember, se anyag. Amit kisorsolnak a gyártótól, az kevés. Jobb híján a leszerelt készülékekből is szereznek alkatrészt, s kooperációs partner után kutatnak. Ha minden kötél szakad, Hévizt vesznek. Feltéve, ha kapnak. Ugyanis hiánycikk. Ráadásul mindhárom típusnál más és más a gáz-víz csatlakozás, a szerelés fal- és csöbontással jár.

De térjünk vissza a legújabb típusra. Úgy tűnik, a vásárlással nem érdemes túlságosan sietni, mert a FEG vevőszolgálatára szerint jelenleg nem kapható Super Héviz. Hogy mikorra várható? Tessék érdeklődni! — hangzik a megszokott válasz. Mellesleg az elavult Héviz sincs. Gyarmati János, a Vasért főosztályvezetője:

— Évek óta hiány van a vízmelegítőkből. Ebben az évben

16 500 darab tizenkét literes bojler rendeltünk a FEG-től, de csak 14 ezret kapunk. Jövőre 18 ezer darabot kértünk, kétezerrel kevesebbet vállaltak. Importtal próbálkozunk, de egyelőre sikertelenül...

Akkor tehát marad a javítás. Am ez sem felhőtlen. Általában sikerül, ha éppen nem tömszelencére van szükség. Ilyenkor ugyanis a Fővárosi Javító Szerelő Vállalat (JAVSZER) türelmeire int... Raktárunkban a Super Hévizhez egyáltalán nincs pótalkatrész, a többihez is kevés, s azt sem kapják ütemesen.

Tény: a FEG adatai mást is tükröznek. Például tavaly 56 millió forintért rendeltek tőlük alkatrészt, de a gyár csak 40 millió forint értékűt készített el. Vagyis majdnem egyharmadával kevesebbet adott. Ha ez valós, s nem felnyújtott az igény, akkor az idén ennnyivel többet kellett volna kérni. De nem így történt. Kilenc millió forinttal kevesebbet rendeltek. Miért? Az ideji kimutatásból az olvasható ki, hogy szinte darabra megegyezik a kért és a leszállított alkatrész mennyisége...

A „játzsma” vége

Akárhogy osztjuk a lapot, ebben a játszmában mindenféleképpen a vevő veszít. De mintha a gyártó is felismerte volna; a helyzet tarthatatlan, neki is lépnie kell. A Révész utcában — ahol a márkaszerviz van — kialakított egy modern oktatási központot. A szerelők itt nemcsak elméleti, hanem gyakorlati képzést is kapnak. A „tanulókészülékeket” mesterségesen elrontják, az összes típus hibát előállítják. Az oktatás végeztével jól képzett szakemberek lesznek. S ez nem kevés. Hiszen gyakran szakszerületlenül javítják ezeket az érzékeny készülékeket. Nem ritka, hogy szívesebben választják az egyszerűbb — és drágább — megoldást, inkább egy egész elemet cserélnek. Persze, a szétzerelés időigényes, míg az új egység beszerelése csak percek kérdése... Valószínűleg ez is meghúzódik a nagy alkatrészigény háttérében! Éppen ezért a FEG egy országos központi raktár létrehozásán töri a fejét. Számítógép segítségével figyelnek, hol van olyan elfekvő készlet, amire másutt éppen szükség van.

A kezdeményezés jónak ígérkezik, a megvalósítás azonban még hátra van. Várjuk ki a végét... Az viszont megengedhetetlen, hogy a gázbojlernek nem működjenek jól, csupán azért, mert valamelyik alkatrész „átmentileg” nem kapható. És az sem ártana, ha az „agyondicsért” Super Hévizből elegendő kerülne az üzletekbe.

Cseszák György

A KOPINT jelenti

Emelkedtek a gabonaárak

Továbbra is igen lanyhának mondható a szinesfémek piaci helyzete. Általában csökkenő tendenciákkal találkozhatunk a legtöbb fém jegyzését vizsgálva. A réz, az ón, a nikkel, a higany jegyzése inkább tartottnak minősíthető, míg az ólom, horgany, alumínium, a bizmut és a kobalt értékvesztése 2-5 százalékkal körül alakult. Az alumíniumhulladék kivételével, erőteljesen gyengült a többi (így az ólom- és a vashulladék) fémhulladék is.

A nyersgumi kereslete továbbra is gyenge, ezt jelzi a 4 százalékos árvesztés is. A gyapjúárak is süllyedtek 1-2 százalékkal, a gyapot ellenben 3 százalékkal drágult. Az amerikai ökörbőrárak ismét estek 3 százalékkal, míg a tehénbőr 2 százalékkal magasabb árszínvonalon mozog.

Chicagóban emelkedtek a főbb gabonaárak (búza, kukorica, zab). A zab, árpa, lenmag világgazdasági pozíciója szilárdult meg a legjobban (4-5 százalékkal). Az idei jó cukorápatermés következményei a tőzsdéken már hosszabb ideje hatnak: New Yorkban 3 százalékkal, Londonban 6-8 százalékkal értékteselenedtek a cukorrészvények. A kávéárak mindkettő fontos tőzsdén (New York, London) egységesen 2 százalékkal emelkedtek. A múlt hónapban feltornászott kakaó-jegyzések most ismét igen jelentős mértékben, 10 százalékkal leestek, 2000 dolláros tonnánkénti ár alá. A rizsárak tartottak. A feketebors ára szintén tartott, a fehérborsé 2 százalékkal magasabban jegyzett.

Drágult a benzin Jugoszláviában

Jugoszláviában szombaton átlagosan 9,1 százalékkal emelték a benzint és a fűtőolaj árát. A 98-as oktánszámú benzin ezentúl literenként 29,5 dinárba, a normálbenzin 26,5 dinárba, a dízelolaj pedig 23 dinárba kerül. A könnyű fűtőolaj ára 14,4 dinárra emelkedett. Az áremelést egyebek között az indokolta, hogy romlott a dinár árfolyama a dollárhoz képest. Változatlan árák mellett a jugoszláv olajfinomítók vesztesége az idén elérte volna a 20 milliárd dinárt. Legutóbb januárban emelték a benzinárakat Jugoszláviában, akkor 24 százalékkal.

Nem emelik a kőolajárakat

A kőolaj-exportáló országok szervezete jövőre nem emeli a kőolajárakat, hogy lehetővé tegye a világgazdaságnak a recesszióból való kilábalást — ennek a véleménynek adott hangot mannaí sajtótervezeténél Subroto indonéz bányász- és energiaügyi miniszter, az OPEC elnöke. Ha az

HORIZONT

árbefagyasztás megvalósul, a kőolaj ára reálértékben — a világinfláció függvényében — csökkeni fog. Subroto szerint az olaj ára már az idén mintegy 10 százalékkal esett vissza az infláció következtében.

Rekordtermés Amerikában

Csaknem valamennyi fontosabb mezőgazdasági termékből rekordtermést várnak az Egyesült Államokban az idei aratási évben. Úgy tűnik, minden időke legjobb termését takarítják be kukoricából, búzából és rizsből, kiemelkedően jó lesz a szója-termés, és 28 év óta a legnagyobb mennyiséget takarítják be gyapotból is. A magas természetes hőmérséklet következtében zuhannak az amerikai mezőgazdasági árak. A kormány felmérése szerint 48 év óta nem kaptak olyan alacsony árakat termékeikért az amerikai farmerek, mint az elmúlt hónapban.

Világbankhitel Indonéziának

A Világbank 85 millió dollár hitelt nyújt Indonéziának, új utakonak építésére és a régi úthálózat korszerűsítésére. A hitelnyújtás időtartama 20 év, 10,5 százalékos kamattal, és öt év türelmi idővel. Indonézia az idén 673 millió dollárt kapott a Világbanktól, 7 fejlesztési terv finanszírozására.

Békejavaslat a „borháborúra”

Az Európai Közösségek Bizottsága a Franciaország és Olaszország között mintegy két hónapja tartó „borháború” lezárását célzó békejavaslatot terjesztett elő. Mint ismeretes, a mind jobban elmérgesedő vita kiváltotta a francia piacra áramló, nagy mennyiségű, a franciánál gyengébb minőségű, de olcsóbb olasz bor. A bizottság által most előterjesztett békejavaslat értelmében a gyengébb minőségű bort ipari alkohol készítése céljából — a bor piaci árának 80-90 százalékaért — felvásárolnák a termelők.

Három reformkor századunkban

Szellemi életünk fejlődésének tendenciái

Válság és megújulás. Gazdagság, társadalom és politika Magyarországon. A Magyar Szocialista Munkáspárt 25 éve című tudományos konferencián elhangzott előadás rövidített szövege.

A 20. század szellemi életének fejlődését Magyarországon a fellendülések, erjedések, nekifutások három korszaka — jó magyar történelmi kategóriát használva — három reformkor határolja. Az első a századelő, a forradalmakig; ezt még Horváth Zoltán nevezte második reformkornak. A második a harmincas években kezdődött és átvezetett a felszabadulás utáni nagy demokratikus-forradalmi mozgásba. A harmadik a hatvanas évek közepétől a hetvenes évek közepéig, egyes következményeiben mindmáig tart.

Mindhárom történelmi korszak esetében kettős történelmi feladatról esik szó, amely kettőből ugyan egy is elég, de amelyeket nekünk már szükség szerint együtt kell megvalósítani. Az egyik, hogyha előre akarunk lépni, vagy ha egyszerűen lábunk akarunk maradni, át kell törnünk a több évszázados elmaradottság falait. A másik, hogy ezt olyan korban kell megtenni, amikor a polgári haladás klasszikus útján előtűnik haladó országok már ennek az útnak az ellentmondásait is érzékelték, amikor tehát egyre parancsolóbb erővel merül fel a másik, a nem polgári út lehetősége és szükségessége. E lehetőség jegyében történt az, hogy a századforduló után szinte valamennyi kelet-, közép-európai ország szellemi élete nemcsak egyszerűen megélné, hanem éppen a leg- haladóbb, legmodernebb eszmék jegyében élénkült meg, s végül a földtekének ezen a részén győzött először tartósan a szocializmus.

Nem kisebb azonban a helyzetből következő veszély sem: a szellemi erők szétforgácsolódása. Nem pusztán a haladás és a konzervatív eszmék mérkőzéséről van szó. A megkésett országokra az jellemző, hogy magát a haladás táborát szakítják szét ellentmondások. (Bármily ellenvéleménybe ütközik, én úgy látom, hogy ennek a belső ellentmondásnak a lényege azonos azzal, amit mi, nem a legjobb szavakkal, urbánus-népi ellentétnek szoktunk nevezni.) Barry Supple a következőképpen fejezi ki az ipari fejlődés múlt századi alakulásáról írt tanulmányában (melyre Berend T. Iván és Ránki György is nagymértékben építenek idevonatkozó munkáikban): a felzárkózás ideológiája két eszme, az industrializmus és a (nem pejoratív értelemben használt) nacionalizmus összekapcsolásán alapul. Vagyis pontosan arról van szó, aminek fonákjáról történetírásunk hagyományosan annyit beszélt: a polgári haladás (industrializmus) és a nemzeti eszme (nacionalizmus) ellentmondásos viszonyáról. Kultúránk legnagyobb teljesítményei arról nevezetesebbek, hogy kiléptek ebből az ördögi körből, föléje emelkedtek, anélkül, hogy megtámadták volna. Bartók, Kodály, Ady, József Attila a szintézis magatartásával léptek ki a „magyar ugar” provinciálisizmusából.

*

Nem kevésbé fontos a helyzet különbözősége sem, ami a fellendülés három korszakát egymástól elválasztja. Az első forradalom még csak néhány hónapig tartott, az 1945 utáni nagy demokratikus fellendülés évekig. Az első veregetést szenvedett, a második a folyamat belső erői által is kiteremtelt formalizmusba fulladt. Ebben az értelemben mindkettőtől különbözik a harmadik reformkor, a hatvanas évek. A társadalmi feszültségek kirobbanása után voltunk, a cél pedig nem a forradalom kivívása, hanem meg-

valósítása, az elkövetett hibák kijavítása, egy járható út fellelése és kitapasása.

Amikor benne voltunk, talán nem érzékeltük, mennyire ugyanarról a folyamatról van szó a legkülönböztetebb tudományos és művészeti ágazatokban. Most egyre plasztikusabban domborodnak ki az azonos vonások, amelyek a korszak egész szellemi életét meghatározzák. Ezek a mozgás csomópontjait alkotó problémakörök — véleményem szerint — a következők: 1. A válság és a forradalom, a válság és eszményeink, terveink, a jövőről és a szocializmusról alkotott elképzeléseink viszonya. 2. A centrum és a periféria nemcsak a magyarság és Európa összefüggésében, de az egész magyar élet belső fejlődése szempontjából. 3. Mindezzel összefüggésben a magatartás alternatívái — beleértve a hatalom s a hatalomhoz való viszony alternatíváit —, azaz általánosságban az egyén és a társadalom, az egyéni boldogulás és a társadalmi közös viszonya.

Jancsó Miklós és Kovács András filmjeiben, Fejes Endre Rozsdatemetőjében nemcsak az volt az új, hogy szuverén alkotó egyéniségek jelentek meg, kik éltek az új kultúrpolitika által felkínált lehetőségekkel, hanem az is, hogy pontosan a felsorolt problémákat fogalmazták meg személyiségük indulataival és szemléletével átszöve. A folyamat voltaképpen Nagy László és Juhász Ferenc lírai megújulásával kezdődött, hozzájuk csatlakoztak Sarkadi Imre és Sánta Ferenc prózai művei, Örkény Tótkéja, Mányi Iván újra felfedezett novellista művészete csakúgy, mint Csurka Ki lesz a bánya, Gyurkó Szerelmem Elektrája, Illyés Kegyence, Különce, Testvéreikje, Hernádi első regényei és első színdarabjai, vagy mint — említjük itt, mert szerets része a magyar irodalmi fejlődésnek — Sütő András munkássága, Kertész Akos Makrája csakúgy, mint Kósa, Sára, Szabó István, majd nyomukban következő filmrendezők munkássága. Valamennyien a magatartásformák ábrázolására vállalkoznak, a dialektikus és konfliktusos ábrázolásra. Nem tűnt el a cselekmény, de a magatartás rendszeréből a magatartás nőtt meghatározó erővé, a cselekmény ennek kifejezésére szolgál. A képzőművészetben a logikus rend s az ezerarcú válság viszonyának problémáját találjuk az alföldiek és a szentendreiak, a népi realitások s az avangardisták munkásságában. Természetesen csak a csúcsokról van szó, közben hatottak a konzervatív erők, a neoklasszicista hagyományba vagy szentimentálisba fogódzkodva, sokszor még támogatást is nyerve az 50-es évek szűkkörű „szocreal” felfogásában (másképp megjelent az álmódszesség is, de ez a főfolyamatokat tekintve lényegtelen.)

Akik nem értették a művészetek fejlődésének logikáját, akik beleragadtak az ötvenes évek kultúrpolitikájának egyoldalúságába, a külső témára való orientációba, azok a művészetek ilyen irányú fejlődésében könnyen láttak valamiféle avangardista lázadást kultúrpolitikánkkal szemben.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1968-as művelődéspolitikai irányelveiben megfogalmazott, s azóta is hűségesen képviselt — legalábbis ami művelődéspolitikánkban is a csúcsait illeti, mivel az elvek igazi dialektikáját az apparátus jó része akkor sem és azóta sem tudta egészen megérteni — politikai légkörében nőtt fel, izmosodott meg a hatvanas évek adekvát művészete. Termékeny

együttműködés bontakozott ki a művelődéspolitikai vezetés a művészeti gyakorlat között. A hatvanas és hetvenes évek felvirágzása, az új magyar realista és szocialista művészet kibontakozása ennek eredménye és terméke. És hiba volna, ha ezeket a tendenciákat csak a művészeti életben találnánk meg. Ugyanez a három problémakör jelentkezik a különböző tudományágak belső fejlődésében is.

A szociológia hatvanas évekbeli újraéledésében például olyan törekvések vitték a vezető szerepet, amelyek ugyanezeknek a problémáknak felrészára irányultak. Gondoljunk Kulcsár Kálmának a társadalmi struktúra változásait elemző tanulmányaira, Szalai Sándor időmérleg vizsgálataira, a Szociológiai Intézet komplex és elemző kutatásaira, a KSH demográfiai és statisztikai felméréseire. Huszár Tibornak az erkölcs és a társadalom összefüggéseiből kiinduló vizsgálódásaira. Mindezek arra irányultak, hogy a társadalmi fejlődés valóságos, nem idealizált képét mutassák fel, beleértve elmaradottságunk okait, és jellemzőit, a létrejött fejlődés valóságához elemzését. De folytathatnánk más tudományágak példái- nak sorolását, azonban száz szó- nak is egy a vége: a hatvanas évek közepétől olyan nagyerejű reformgondolkodás bontakozott ki szellemi és kulturális életünkben, amelyet méltán nevezhetünk reformkornak, amelynek keretében a különböző törekvések olyan nagyvonalú egysége bontakozott ki, amely valóban a társadalmi fejlődés által felvetett főproblémákra irányult.

*

Mindeközben a magyar művelődéspolitika, amely eközben még sok támadásban is részesült, a társadalmi-politikai irányítói mechanizmus egyik leghatékonyabb elemének bizonyult. Hogy van akkor, hogy ez a minden szempontból reményteljes fejlődés mégis megtorpant (ha nem is állt le teljesen)? Miért bukkantak elő a partikuláris ellentmondások, s egymást lekötve létrehozták az egész kulturális közállapotunkat olyannyira jellemző patthelyeztet?

Az okokat keresve könnyű lenne hivatkoznunk gazdasági nehézségeinkre. Fontosabbak azonban a belső okok. A gazdasági mechanizmus reformját nem követte hasonló mélységben a társadalmi mechanizmus reformja. Mivelhogy nem volt igazi tét, a gondolkodás útjai mintegy beszűkültek, a „szelárnyék”-ban az erők elosztása megmerevedett, s az energiák befelé fordultak. Az új szintézis még gyöngye szövete minduntalan felfeslett, s alóla a régi és az új ellentmondások bukkantak elő. Úgy vélem, határozottabban és gyökeresebben kell levonnunk az eddigi út tanulságait, ki kell dolgoznunk a fejlődés szervezőegységeinek követelményrendszerét. (Az elmaradott országok helyzetét többnyire éppen a szervezőegység jellemzi, gyakorta a hagyományos szervezőegységet újjal cseréltük fel.) A másik új pont: a nép, a nemzet és a szocializmus eszméinek minden eddiginél átgondoltabb, teljesebb és határozottabb összekapcsolása. A társadalmi reformok kibontakozása iránti készség felülről s alulról egyaránt növekszik; a párt vezető szerepével s a tömegek azonosuló aktivitásával.

Századunk harmadik szellemi reformkora nem maradhat pusztán epizód kulturális fejlődésünkben. A lehetőség, a feltételek adottak, rajtunk is múlik, mi valósul meg belőle.

VITÁNYI IVÁN

A Hamlet Győrben

Agyrémségek

A méltó jelzők már foglaltak. Most sajnálom, hogy nemrégiben azt írtam egy előadásról: kultúrbotrány. Mert bár az volt, kétségkívül, de hát akkor hogyan határozható meg ez a győri Hamlet?

Sehogy. És nemcsak azért, mert a kritikus már nem képes a negatív tartományban tovább terjeszteni értékskáláját; — ezt a Bódy—Bachman—Szikora fémjelzte produkciót azért nem lehet megítélni, mert még az elmarasztaló igyekezet is óhatatlanul valamilyen apoztrofálná az, ami semmilyen.

Voltaképp ez a kétségbejítő. Hiszen bármiféle, mégoly szélsőségesen kísérleti, soha nem látott avangarde Hamletet elfogadhatnánk, bármi „örület” akár, amelyben rendszer fedezhető fel. Am ez a nagyképpen semmitmondó, esztétikumában zágyva, tartalmában tökéletesen üres színkatasztrófa egyszerűen szégyellni való. Egy Hamlet-előadás, amelynek „létrehozói” a mőröl és a művel semmit nem tudnak mondani, egyetlen szituációját nem sikerül megfogalmazniuk, szerepeihez értelmzési készségük nem ér fel, — viszont kitalálják helyszínül egy eszkimó jégbarlang belsejét, amelyben időnként színes díszkölömpárok emlékeztető fények villognak, s ahol a süllyesztő a szellemjelenségek során megnyílik, hogy látni engedjen néhány bölogató csontvázat. Maga a szellem ugyanakkor afféle kismeretű vándor-gejzir: az örök Horatióval és Hamlettel egyetemben a színpad különböző pontjain feltörő vízoszlopok körül szaladgálnak, hogy szóra bírják a helsingőri esatornarendszer e nyilvánvaló hibajelenségeit. Vajon miért gondolják, hogy a szeszélyes spricelés az öreg király kísérlete? — kérdezné a esüggedt nézői elme: ha nem adta volna fel az oknyomozást már Bernardo és Franciscó lánzsájánál, amelyek hegyében apró piros lámpácska pislákol.

Ez ócska tohuvabohu leírása is lehet persze megtévesztő, hiszen azt a látszatot keltheti az előadást még nem ismerő olvasó számára, mintha épp az agyrémeknek (valamely előzetes riportban történt is utalás a díszlet agytekervényeket imitáló jellegére) sekélyes kavalkádja lenne a koncepció; mintha a filmrendező Bódy Gábor és látványtervezője, Bachman Gábor, egy primitív rémdrámai eszköz-tárból építette volna fel a maga sajátosan provokatív Hamlet-világát.

Nos, legyen bár a jóindulatú „belelítés” — szebben szólva: az empátiás megközelítés — kritikus kötelesség, ebben az esetben minden ilyen irányú törek-

vés kudarcba fullad. A bachmani „új látvány” ugyanis olyan esztétikai halandzsza, amelynek nincs egységes vizualitást szervező ereje, csak ötletet, s azok meglehetősen izléstelenek. Ha pedig valaki azt mofdná, hogy az izléstelenég önmagában partalan fogalom, mert csak egy bizonyos, nyilvánvalóan másfajta izlés jegyében lehet elutasító értelemben alkalmazni, azt szeretném megnyugtanni: nem áll szándékomban a Bódy—Bachman kettős Hamlet-merényletét amúgy általában leszólítani.

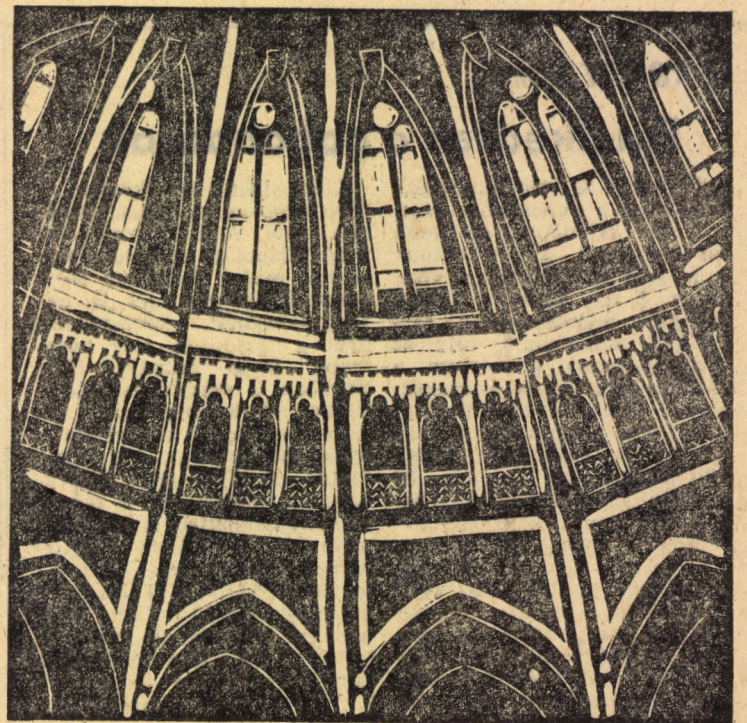
Zsinórmértékül nyugodtan használható maga a dráma. Ha egy rendező Hamlet „lázás agyműködését” villogó piros-kéksárga lámpákkal kívánja megérezkíteni, s ha például a kiváló kardvívó hírében álló Laertes csakazértis krómózott kislaltával hozza színre, az örült Opheliát pedig egy kupac műanyag cső bogarászására készíti, akkor talán elég annyit mondani, hogy azt az izlést, amelynek nevében mindez elvethető, a shakespearei alkotás színvonala garantálja.

Még egyszer hangsúlyozom: nem az újdonság, nem a formai tartalmi provokáció ellen foglalkozunk állást. Hanem éppen mindannak és mindazoknak a lejárata, diszkreditálása ellen, akik ma valóban korszerű színházat akarnak teremteni a hazai játékshínen.

Az ő munkásságukról le kell választani ezt a pöffeszkedő, magát avangardnak álcázó blöföt, ezt a Hamlet ürügyén előadott erőszakos tartalmatlanságot, amely még egy olyan nagy-szerű színészt is tönkretesz a címszerepben, mint Cserhalmi György. Egy-egy mondatában, mozdulatában így is átüt a kivételes személyiség, de ahol béna az elrendező gondolat, ott a legjobbak is tehetetlenek. Hát még a többiek, akik lehetnének legalább jók egy rendező irányításával. Most jellegtelentül felszívódnak, e modernizmusnak hízdetett, színházban látható, de a színházhoz méltatlan...

Szikora Jánost, aki a társrendező tisztét vállalta, elsősorban színházvezetőként terheli felelősség. Eddigi munkáinak tisztelete feljogosít, hogy megmondjam: neki nem lett volna szabad a nevét, a színházat adnia ehhez a Hamlethez, amelynek mindazok örülhetnek, akik az igazi modernség ellen találnak hatékony fegyvert e győri sejtjében. Mert ami itt történt, az csakúgyan védhetetlen, s féltő, hogy hitelt rontja a köztudatban „fiatal színháziakként” számon-tartott alkotóknak is, olyanoknak, akiknek művészetét semmi sem rokonítja az efféle hepciáskodással. Ez idáig Szikora Jánost is közéjük soroltam.

Mészáros Tamás

Gerő András, linómetszete

A Minisztertanács napirendjén

A Skála-Coop mérlege

Áruházról az S-modellig - Jön a minőség szakasza

A Gazdasági Bizottság megtárgyalta a Minisztertanács pedig jóváhagyta a Skála-Coop szövetkezeti közös vállalat hároméves munkájáról szóló beszámolót. Eredményeik elismerésén túlmenően, felhívta a figyelmet további teendőikre is.

A hetvenes évek végére kialakult a szövetkezeti áruházak láncolata. A Skála Budapest Nagyáruház újszerű kereskedelmi stílusával meghatározójává vált a szövetkezeti kereskedelem fejlődésének. 1979. július elsején, a Skála-áruház és a SZÓVÁRU egyesülésével megalakult a Skála-Coop, amely szorosabbra vonta a szövetkezeti áruházak együttműködését. Az új vállalat célja az volt, hogy az áruházak — a meglévő eszközök hathatósabb kihasználásával — javítsák az áruellátást, folytassanak aktív kereskedelmi politikát a termelőkkel, rövidítsék az áru útját, tegyék kulturáltabbá a vásárlási körülményeket. Mindezt a Skála-Coop emblémájával, de az áruházak önállóságának fenntartása mellett.

Közös vállalat

Azóta megszoktuk, hogy két csi nos fiatal lány tűnik fel a Skála-emblémás plakátokon. A tagáruházak mindegyikében ugyanazokat az akciókat hirdették, és monopolicikkeket árusítottak. Bár alapvető beszerzési forrásuk ma is az állami nagykereskedelemből, két év alatt a tanács ipartól 330 millió forintnyit — azaz a réginél több mint tízszeresét —, a szövetkezeti ipartól 750 millió forintot, tehát 70 százalékkal többet vásároltak. Az áruházak összefogása révén áruajánlati és fogadási feltételeik javultak, így bővílt a szocialista és fejlődő, valamint tőkésorságokkal folytatott árucseré. Együttműködési megállapodást írtak alá szovjet, jugoszláv, dán, iraki, tunéziai áruházakkal, illetve kereskedelmi szervezetekkel.

A közös vállalat tagszövetkezetei számára értékesíti árujának 74 százalékát. A raktárról való árusítás mellett nőtt a tranzitszállítás, amelynek fejlesztése különösen kívánatos, hiszen itt a termelőtől közvetlenül az ÁFESZ üzletbe kerül az áru — a vállalat közvetít, szervez, alkuszik.

A Skála-Coop hároméves tevékenységét jelzi, hogy árbevétele 46,8, nyeresége pedig 65,2 százalékkal nőtt. A szövetkezeti integráció működése során gondok is felmerültek. Alig tudott eleget tenni a szoros együttműködésben részt nem vevő tagszövetkezetek növekvő áruellátási és szolgáltatási igényeinek, az áru útját sem sikerült lényegesen meg rövidítenie. A tagszövetkezetek ipari üzemei keveset termelnek még a közös árualap számára — az országos szövetkezeti vállalatokkal kialakított munkamegosztásnak alapuló együttműködés még dűcög.

A Skála jellegzetességei sem mindegyik tagáruházról mondhatók el. Bár jó néhány „Skála-szabvány” ezek közül már elterjedt, például, hogy ABC, étterem, presszó is helyet kap az áruházban, így az emberek napl látogatónak, bevővé válnak. Sok a kereskedelmi és egyéb szolgáltatás — új tempót és módszereket vezet be a reklám- és propagand-

munkában, amely mára a Sugár- és a Flórián-kampányok után korántsem tűnik túlzónak.

A Skála-Coop folytatta a Skála offenzív, versenyszellemű kereskedelempolitikáját. (Éppen a napokban nyílt meg a BNV területén újból a Skála-Expo.) Egyre-másra tűnnek fel a drága, egyedi darabokat kínáló S-modell butikok. Létrejött a Kistipari Termelő Iroda, a SZÓVOSZ és a KIOSZ együttműködéséeként. A nemzetközi árucseré fejlesztése érdekében életre hívták a Kooperációs Irodát, önkiszolgáló nagykereskedelmi raktárakat nyitottak.

A Skála új szervezeteinek működése sikeres, jóllehet az ideiglenes fél év eredménye elmarad a tervezettől. Ez az új „alvállalatok” (S-modell, Kooperációs Iroda) indításának magas költségeivel és a tervezettnél nagyobb forgalom többletterheivel magyarázható. A vállalati szervezet túlzottan tagolt, az adminisztráció nem naprakész, feszített a forgóeszköz-gazdálkodás, az áruházi vásárlási körülmények romlottak. Bár a Skála-Coop a célokkal összhangban látja el feladatát, fejlesztenie kellene a tagszövetkezetek számára végzett árubeszerzését is. Az áfészek joggal követelik, hogy az eddigieknél nagyobb mennyiségű Skála-monopolicikkeket kapjanak.

Ez allergikus kérdések a Skála-Coop tagjai között. Mert nem mindegyik ÁFESZ-áruház viselheti a Skála-emblémát, csak az, amelyik — legalábbis részben — megfelel az úgynevezett „Skála-standardnak”, annak a sok-sok jellegzetességből álló követelményrendszernek, amely például a budapesti Skálára jellemző.

Az embléma értéke

Tavaly tavasszal a gyöngyösi Gyöngyszöv Áruházban jártunk. A ruházati kínálat nagyjából megegyezett azzal, amit a város konkurrens üzleteiben tapasztaltunk. Kevés volt a Trapper-farmer meg a Weekend-ruha. Sőt, voltak, akik úgy vélték, amióta a Skála-emblémát kitűzték a Gyöngyszöv Áruházra, romlott az áruellátás. Ez persze lehet szubjektív ítélet is, de egyben jelzi: a Skála-Coop felelősséget vállal, hiszen az ilyen tagáruházaktól már mást, többet vár el a vidéki vásárlókörzösről. Az persze nem is tartozik a bevőre, hogyha érkezik vagy nem egy nagyobb tétel olcsó, divatos áru, azt a Skála-Coopnak köszönheti-e?

Ahogy a gyöngyösi ÁFESZ egyik vezetője akkor fogalmazott: — tőlünk soha nem fogadták volna el a kötöttárúgyár a közvetlen megrendelést, de a Skála-Cooptól — lévén tekintélyes bevő — igen. — Most hozzájutunk olyan kurrens cikkekhez is, amelyeknek előállítói eddig szőba sem álltak velünk. Az ÁFESZ-vezetőktől is joggal elhangzik sok kritikus megjegyzés. Néhányan úgy érzik, az emblémát viselő áruházak kivételezett helyzetben vannak. Pedig nemcsak az ő pénzüknek köszönheti létezését a Skála és a Skála-Coop. Demján Sándortól, a Skála-Coop vezérigazgatójától

hallhattuk egyik régebbi tájékoztatón: igaz, hogy azokkal a szövetkezetekkel és vállalatokkal alakítanak ki szorosabb együttműködést, amelyek korszerűbb áruházakkal rendelkeznek, de az integráció nem befolyásolhatja kedvezőtlenül a többiek ellátási színvonalát.

Az igazság kedvéért tegyük hozzá: a tagszövetkezeteknek a Skála-Coop előtt természetesen már megvolt egy, az évtizedek alatt kialakított kapcsolata más nagykereskedőkkel, viszontellátókkal. Még mindig előfordul, hogy ha nem tőlük rendelnek, akkor a régi partner „megsértődik”, márpedig minden árut — amint azt cikkünk második bekezdésében jeleztük — most és a jövőben sem fognak kizárólag a Skála-Cooptól beszerezni.

Versenyt ébresztett

A végkövetkeztetés egyszerű: verseny ez bizony, a javából, amelyet éppen a Skála élesztett fel a magyar kereskedelemben, és amelyet a Skála-Coop folytat. A sűrű fillér többet ér, mint a ritka forint — mondta Demján Sándor, a Skála-Expo tavalyi megnyitóján.

Habár azóta a ritka forintot is megbecsülik — lásd: S-modell, amely a tehetősek vevőkre épít — versenyszellemük a régi. Több az ötlet, mint amennyit meg tudnak valósítani — hallhattuk dr. Szlameniczy Istvántól, a SZÓVOSZ elnökétől a szövetkezeti kongresszusok alkalmából rendezett rádiós sajtókonferencián. De jó néhányat már így is kipipálhatnak. Az elkövetkező hónapokban ugyancsak hallat magáról a Skála-Coop: hamarosan megnyílik a barkácsáruház, a tatabányai díszkont, amely a kis- és nagykereskedelmi raktárát egyesíti, bővíti az S-modell-hálózat, befejezik a Marx téri Skálát. Ezek — miképp Szlameniczy István is utalt rá — nagy anyagi tehérrel járnak. A vállalat pénzügyi stabilitását mindenképpen meg kell őrizni. Elsősorban jelenlegi tevékenységeiket szükséges tehát intenzíven fejleszteni, a kezdeményezőket a takarékoságban, az ügyvitelszervezésben kibontakoztatva. Mivel a szoros integráció tagjainak száma nő, olyan szervezettel kell kialakítani, amely ugyanakkor megőrzi a rugalmasságot, a mozgékonyt.

A tagszövetkezetek (amint arra már utaltunk) változtatlanul azt várják, hogy több előnyük származzon az együttműködésből. Ezért például területi háttéraktárok létesítését javasolja a SZÓVOSZ vezetősége. Ezek többféle módon valósíthatók meg: szövetkezeti összefogással, a Skála-Coop intézményesített közreműködése nélkül, vagy egyszerű társaság, közös vállalkozás, esetleg közös vállalat formájában, a Skála-Coop tagként vagy gesztorként való közreműködésével. Ily módon ésszerűen átcsoportosítható a Budapesten koncentrálódó nagykereskedelmi készleteket, és az itteni raktárak zsúfoltsága is csökkenthető. Nem utolsósorban: gyorsulna az áruútánpótlás és rövidülne az szállítási távolság. Elek Lenke

Egy hét a világgazdaságban

Kelet-nyugati építőkövek

A hét folyamán az Egyesült Államok ismét többször próbált nyomást gyakorolni nyugat-európai szövetségeseire, hogy megtorpedozza a tervezett földgázügyletet a Szovjetunióval. A washingtoni mesterkedések ellenére sorra megszületnek a részmegállapodások, s nem kizárt, hogy az ugyancsak a héten bejelentett, novemberre tervezett bonni Breznyev-látogatás idején létrejön az „évszázad üzlete”. A kelet-nyugati kereskedelem növekedési ütemében bekövetkezett megtorpanás egyik felmelegítője lehet, s a hűvösebb szelek „felmelegítésében” nem kis feladat vár az üzletemberekre. Ezt a célt szolgálta többek között a Bécsben rendezett magyar gazdasági napok eseménysorozata is.

A kelet-nyugati politikai kapcsolatok feszültebbé válása érthető módon tükröződik a gazdasági kapcsolatok alakulásában is. A hetvenes években bekövetkezett látványos árucseré-forgalom emelkedésének üteme megtört, s lazábbá váltak a gazdasági, műszaki együttműködési kapcsolatok is. A kelet-nyugati kereskedelem értéke ugyan 1979-ben és 1980-ban tovább növekedett, de ez elsősorban az áremelkedéseknek tudható be. A carteri gabonaembargo, a fejlett technikát hordozó termékek kivételének tilalma elsősorban az amerikai-szovjet kereskedelmet vetette vissza. A két ország árucseré-forgalma tavaly 56 százalékkal csökkent 1979-hez képest.

A kelet-nyugati gazdasági kapcsolatokat illetően érezhetően növekszenek az érdeklentések az Egyesült Államok és Nyugat-Európa között, hiszen kontinensünk nyugati felén nem osztják a washingtoni álláspontot, mely szerint a kereskedelmi kérdéseket alá kell rendelni a katonapolitikai megfontolásoknak. Nyugat-Európának mindennapos érdeke a gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzése a szocialista országokkal, hiszen tudatában van, hogy a kelet-nyugati kereskedelem nem „egyirányú utca”, az előnyök kölcsönöznek.

Különösen dinamikusan fejlődnek a szocialista országok gazdasági kapcsolatai az NSZK-val, Ausztriával és Finnországgal. A Szovjetunió és az NSZK árucseré-forgalma például az év első 8 hónapjában meghaladta a 4 milliárd dollárt, ez az összeg 6 százalékkal több, mint 1979 azonos időszakában. Nyugati szomszédunk tavaly 27 milliárd schilling értékű árut adott el szocialista kereskedelmi partnereinek vásárlásai pedig meghaladták a 30 milliárd schillinget. A KGST és Finnország megállapodása jó lehetőséget teremt az áruforgalom

növekedése mellett a kooperációs kapcsolatok bővítésére is: a Szovjetunió és Finnország például 1990-ig 22 ipari ágazat 85 konkrét területén alakít ki termelési kooperációt és hajt végre szakosodást.

A kelet-nyugati gazdasági kapcsolatok építésének és bővítésének legjobb módja az export-import üzletek volumenének növekedése, valamint a tartós termelési kooperációs megállapodások számának bővítése. Ez viszont csak úgy lehetséges, ha a partnerek jobban megismerik egymás gazdasági adottságait, lehetőségeit, folyamatosan feltérképezik a gazdaságok „találkozási pontjait”, egyszerűen az üzletemberek és a műszakiak élő, valóságos munkakapcsolat alakítására ki. Ezért tesznek szert mind nagyobb jelentőségre a meglévő cégkapcsolatok mellett a kiállítási részvétel, a különböző témákban megrendezett üzletember-találkozók, a kelet-nyugati gazdasági konferenciák, a kamarai együttműködések.

Több mint egy héten át Magyarország, az „ismert és ismeretlen szomszéd” mutatkozott be Bécsben ismét az osztrák üzleti életnek. A magyar gazdasági napok keretében nagy érdeklődéssel fogadták előadások hangzottak el hazánk gazdasági életéről, a fejlesztési tervekről, a két ország gazdasági együttműködésének további lehetőségeiről. Az előadássorozatot nagyszabású kiállítás kísérte, amelyen csaknem 30 magyar vállalat mutatta be fontosabb exportcikkeit.

Egymást követték az üzleti tárgyalások. A jó hangulatú rendezvényt sorozat is alátámasztja azt a megállapítást, hogy még igen sok a kiaknázatlan lehetőség a kelet-nyugati gazdasági kapcsolatokban, s egyáltalában nem kell „téma-hiánytól” tartani. Ezt bizonyítja a magyar-osztrák kooperációs megállapodások is, amelyeknek száma már meghaladja a százat, s több tucat új együttműködési témában folynak eredményel kecsgető tárgyalások.

A bécsi magyar „szomszédolás” minden bizonyval csak egy kis fejezete a kelet-nyugati gazdasági kapcsolatok történelmének. De az ilyen és hasonló kapcsolatbővítések sora vezet el az együttműködés szorosabbra tételéhez, a nemzetközi munkamegosztás ki-szélesítéséhez. S noha az amerikai gazdasági életben a külkereskedelm szerepe viszonylag alacsony, Washington hosszabb távon kénytelen lesz figyelmebe venni a többi fejlett tőkés állam növekvő érdeklődését és érdekelttségét a szocialista országokkal kialakított gazdasági kapcsolatokban.

Gonda György—Szentgáli Péter

A KOPINT jelenti

Stagnálás a tőzsdén

Igen lanyha volt e héten is az üzleti forgalom a londoni szabadpiaci fémtőzsdén. Az árak stagnáltak az elmúlt héten is. A horgány 3,5 százalékkal, az ólom 4,2, és az állomhulladék is 4,4 százalékkal, a vashulladék pedig csak 2 százalékkal veszített jegyzéséből. A rendkívül pangó piacon a színesfémek közül csak a nikkal erősödött valamelyest, 4,7 százalékkal, ami a kanadai — előreláthatólag leg-alább fél évig tartó sztrájknak a következménye —, de hosszabb távú reményekre az üzletembereknek nincs kilátásuk, mivel az alig jelentkező kereslet fékezi a termelés fellendülését. Október 15-én kezdetét vette az USA rendszeres ezüstkiárúsítása. Ezentúl hetente majdnem 39 tonna ezüstöt fog az ezzel foglalkozó hivatal piacra dobni a kereslet felélénkítésére. A héten 6 százalékkal sikerült feltornásztatni a nemesfém jegyzését.

Az arany- és a platinaárakra szintén a stagnálás volt jellemző. A hosszabb ideje tartó csökkenő gumiarak 3-6 százalékkal ismét megerősödtek. A textilárak jegyzését ismét csak a pangás jellemzi. A gabonátőzsdéken is hasonló helyzet uralkodik, ami a piaci keresletet illeti. Igen kis mértékben emelkedett a búza ára a chicagói és a winniepegi tőzsdén, a többi gabonaféléé tartott volt. A cukorárak New Yorkban alig 1 százalékkal csökkentek, Londonban kissé erősödtek, tehát nem számolhatunk be jelentősebb változásokról. A kávéjegyzések 3-4 százalékkal, a kakaojegyzések 4-6 százalékkal kúsztak fel. Eszerint Londonban a kávéárakat 1090 font, a kakaoárakat 1250 font/tonna áron kelték el 15-én. A fehér- és feketeborsárak egységesen 2 százalékkal gyengültek a héten.

Jobban siet a Garzon

A negyedik negyedévtől a felére csökkentik a Garzon bútort előjegyzési, várakozási idejét a Székesfehérvári Bútoripari Vállalatnál. A gyártáselőkészítés, a programozás javításával megte-remtük a feltételeit annak, hogy a teljes elemválasztékot egyszerre szállíthassák, s ezzel elérjük, hogy az eddigi négy hónap helyett két hónap alatt hozzájuthatnak majd a kedvelt ifjúsági bútorkhoz a vásárlók.

A székesfehérvári bútorgyár októberig a tervezettnél 46 millióval több, összesen 270 millió fo-

rint értékű bútort gyártott és növelte az olcsó szekrényesorok arányát. Garzonból 118 millió, a BNV-nagydíjas Timi garnitúrából 15 millió, az ugyancsak nagydíjas Alfa irodabútorból 64 millió és a G-79 szekrényesorokból 70 millió forint értékűt állított elő háromnegyed év alatt. Timi gyermekbútorból például 4 millió forint értékben Csehszlovákiába is exportált, a belkereskedelemből származó pedig három változatban összesen 1180 gyermekgarnitúrát — az ideiglenes köteleztséget — október elejéig leszállították.

HORIZONT

Szovjet-kongói megállapodás

Moszkvában szovjet-kongói megállapodást írtak alá a gazdasági és műszaki együttműködés bővítéséről. A szovjet fél műszaki segítséget nyújt a janga-kubenzai érlelőhely feltáráshoz, ami évi 130 ezer tonna érc kitermelését és feldolgozását teszi lehetővé. A munka elvégzésére szovjet szakemberek utaznak a Kongói Népi Köztársaságba, hogy tanulmányozzák az ólom, a réz és az ón kivonásának lehetőségét a helyszínen talált ércekből.

Jász Dezső a Vörös Lobogóról

A Rubicon átlépése

Kerestem — nyilván nem igényel magyarázatot, hogy miért — és Berlinben sikerült megtalálnom rá az alkalmat, hogy megismerkedhessem Jász Dezsővel. Az újságíró azonban — különösen, ha a szakma leple alatt teszi ezt —, nem ismerkedhet csak a saját örömeire. Így interjút kértem Jász Dezsőtől. Omaga — különösen íróember lévén — nem túlzottan lelkesedett ezért a műfajért. Véleménye az volt, hogy amit el akar mondani, azt saját maga is leírhatja, mit több; megírhatja. És akkor biztos, hogy a papírra pontosan az kerül, amit ő mondani akar, illetve amit ő akar mondani. Adakozó ember lévén azonban, eleget tett kérésemnek. Közölte, hogy a Vörös Lobogóról fog beszélni. A beszélgetésre egyik pesti tartózkodása alkalmával került sor. Tudta, mi a szándéka, és gyakorlatilag tollba mondta közlendőit. Abban maradtunk, hogy én majd „interjúsitom” az anyagot vagyis kérdéseket szúrok közbe. A szöveg egyeztetésére, az ő esetleges utókorrekcióira azonban már nem volt mód. Így eredeti formájában jelentéktelen rövidítéssel, zárójelben a mulhatatlannal szükséges kiegészítésekkel, és alkérdések közbeiktatása nélkül közöljük Jász Dezső eme hozzájárulását a magyar sajtótörténethez. — Szalay Hanna.

A Vörös Lobogó, Franyó Zoltán hetilapja az akkori idők szokásainak megfelelően magánvállalkozás volt. Hosszabb előkészületek után 1918. december 26-án jelent meg először. A kommunista írók egyik fóruma lett. Írt nekünk Kassák Lajos, Nagy Lajos, (az első számban), Karinthy Frigyes is megjelent.

Politikai vonalvezetése átmenetet jelentett az öszirózás forradalomtól az új forradalom felé: a forradalmi folytonosságot hirdette. Az első számnak kedvező visszhangja volt. Az (íróknak, újságíróknak szervezeti keretet biztosító) Otthon-körben azonban, amelyhez Franyó Zoltán is hozzátartozott, s amelynek egyik vezetőalakja, Osvát Ernő volt és tekintélynek örvendő az értelmiségiek előtt, nem mindenki értett egyet a lapnak azzal a céljával, hogy minél több olyan munkát tartson magáénak, aki a baloldalon keresi a megoldást. A Vörös Lobogó munkatársai ugyanis — Karinthy, Újházi Nándor és Vitéz Miklós kivételével — egytől egyig tagjai voltak a kommunista írócsoportnak. All ez Márai Sándorra is, akinek akkor még „volt valami programja” — ezek a saját szavai; csak a Horthy-Magyarországra való visszatérése után vált számára közömbössé, aminek valaha jelentőséget tulajdonított.

A kommunista írócsoport 1918 novemberében alakult meg, az Otthon-körben. Tagjainak célja az volt, hogy tolljukat a kommunista párt szolgálatába állítsák. Nekik biztosított széles teret a Vörös Lobogó a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt. Így került a lapban rendszeresen megjelenő közé Máca János, Rozványi Vilmos, Bara Sándor, Hevesy István, Aranyossy Pál, Dénes Zsófia, Márai Sándor.

Meg kell nézni, milyen kapcsolata volt a lapnak a kommunista párttal. Amikor Kun Béla hazaérkezett, már minden előkészület megtörtént a Vörös Lobogó megjelentetésére. Kun Béla 1918. de-

cember elején üzent Franyónak, hogy keresse fel. Franyó megkért engem, hogy kísérjem el. Így vettem részt a beszélgetésükben. Tudni kell, hogy az Oroszországból hazajöttöknek döntő szerepük volt a kommunista párt megalakításában — ám a kép csak úgy teljes, ha hozzávesszük, hogy az Oroszországból hazatért kommunisták, élükön Kun Bélával, mindent elkövettek, hogy megszerezzék az új párt számára a hazai szocialisták, a munkásmozgalom baloldali csoportjait, és más olyan csoportokat, amelyek a baloldalon keresték a megoldást. Nyilván ez készítette Kun Bélát arra, hogy felvegye a kapcsolatot Franyó Zoltánnal akit Nagyváradról ismert.

Délután három órakor kopogtattunk Kun Béla Visegrádi utcai dolgozószobájának ajtaján. Hat órakor mentünk el. A beszélgetés tovább tartott, mint hittük volna. Éspedig azért, mert Kun Béla nem elegendett meg azzal, hogy érdeklődött, hogy áll a dolgot a Vörös Lobogóval, hanem ismertette a Kommunista Magyarországi Pártjának akcióprogramját, álláspontját. Többször olvastam Kun Béláról, hogy fel-alá járkált beszélgetés közben. Ezt a Visegrádi utcai dolgozószoba méretei nem engedték meg. A szoba nagyon kicsiny volt; frásztal, szekrény, néhány szék. Az asztalon egész halom újság, könyv hevert. Kun Béla nagyon szabatosan fogalmazott, minden mondatát nyomdakész volt. (A párt programjának, álláspontjának kifejtése után) Franyó Zoltán további kérdéseket tett fel, én is majdnem többször közbeszóltam, de az utolsó pillanatban meggondoltam magam. Kun Béla minden érve tiltalálát volt. Mit csűrjem-csavarjam, akkor született meg bennem az elhatározás, hogy belépjek a kommunista pártba. Belépésem ideológiai fejlődési folyamat eredménye volt, amelynek kiindulópontja a Galilei-kör, az önképzőköri diákcsoportok, még az első világháború előtt. De vég-

ső soron — mint annyi más — én is Kun Bélának köszönhettem, hogy akkor, 21 éves fővel sikerült átlépnem a Rubicon. Világossá vált számomra, hogy a megoldást nem az öszirózás forradalom, hanem a forradalom folytatása jelenti.

Franyó Zoltánnak, aki az elsők között csatlakozott a kommunista írók csoportjához, az akkori álláspontját így határoztam meg: a forradalmi folyamat mellett állt, elismerte a kommunista párt vezető szerepét, de fenntartásai voltak, mindenekelőtt — Kassák nyomdokain — az irodalom pártirányításával szemben. A Vörös Lobogó irodalmi, politikai, művészeti folyóirat volt. Tartalmilag, műfajilag hétről hétre változatosabb lett: politikai publicisztikák, irodalmi alkotások, versek, színes riportok jelentek meg benne, állást foglalt művészeti kérdésekben — például a forradalmi művészet kérdésében Uitz Béla mellett. Franyó Zoltán nagyon szoros kapcsolatot tartott az irodalmi avantgarddal. Ennek nyomai is megmutatkoztak a Vörös Lobogó hasábjain. A szocialista irodalom részben ebből bontakozott ki. Az előfutár szerepét töltötte be — ez volt a helyzet például Csehovlovákiában, Németországban.

A Vörös Lobogónak én magam első perctől kezdve belső munkatársa, szerkesztőjei titkára voltam. R riportokat, glosszákat írtam. Hat órakor mentünk el. A beszélgetés tovább tartott, mint hittük volna. Éspedig azért, mert Kun Béla nem elegendett meg azzal, hogy érdeklődött, hogy áll a dolgot a Vörös Lobogóval, hanem ismertette a Kommunista Magyarországi Pártjának akcióprogramját, álláspontját. Többször olvastam Kun Béláról, hogy fel-alá járkált beszélgetés közben. Ezt a Visegrádi utcai dolgozószoba méretei nem engedték meg. A szoba nagyon kicsiny volt; frásztal, szekrény, néhány szék. Az asztalon egész halom újság, könyv hevert. Kun Béla nagyon szabatosan fogalmazott, minden mondatát nyomdakész volt. (A párt programjának, álláspontjának kifejtése után) Franyó Zoltán további kérdéseket tett fel, én is majdnem többször közbeszóltam, de az utolsó pillanatban meggondoltam magam. Kun Béla minden érve tiltalálát volt. Mit csűrjem-csavarjam, akkor született meg bennem az elhatározás, hogy belépjek a kommunista pártba. Belépésem ideológiai fejlődési folyamat eredménye volt, amelynek kiindulópontja a Galilei-kör, az önképzőköri diákcsoportok, még az első világháború előtt. De vég-

A lapnak a mához szóló tanulságát én a párt és az értelmiség kapcsolatában látom. Magyarországon az értelmiség nem elzárkózott, hanem messzemenően elebe ment a forradalmi átalakulásnak, együtt, közösen a munkáscsoporttal. A KMP megalakulását is ennek megfelelően fogadta. A Vörös Lobogó a kommunista írócsoporton keresztül, áttételesen állt kapcsolatban a párttal, megtalálta az odavezető utat.

A második textilkiállítás

„Bútortalan” bútorszövet

SZINTE JELKÉPESNEK tekinthető, hogy a Fényes Adolf terem textilkiállításának második kiállításán kizárólag falra rögzített, vagy tartórúdra vetett bútorhuzatokat láthatunk. Olyanok így ezek az anyagok, mint a partra sodródott, szárazon vergődő halak. Lám, a plakáton dekoratív hölgy sziluette díszleg, modern ülő-sarok csikos huzatú, süppedő párnái között. Am a kiállításon a látogató nemhogy hölgyet, de még párnát sem talál mutatóban...

Féltetve a tréfát, és komolyabban fordítva a szót: a Múcsarnok textilkiállítás szentelt tárlatsorozata egyelőre még mindig magán viseli az alapkonceptió szűkkeblűségét. Az elvettét kezdőlépést még mindig nem sikerült korrigálnia, noha továbbra is bíznunk benne, hogy ez menet közben megismeri helyrejön. Sajnos, a második stáció még az elsőnél is keskenyebbre zárta a spektrumot. Függenyökben még viszonylag szélesebb skálát kínáltak. Bútorhuzatban ezúttal szinte kimonodott a skandináv divatnak hődotok.

„Igényeljük a textil puhaságát, melegségét, ellentéte és kellemes kiegészítésként a lakás más tárgyainak keménységével, hidegségével...” — vélekedik a leprellő kísérőszövege. Nos, épp ezt nem találjuk a kiállításon, vagy csak nagyon elvétve. A kizárólag geometrikus — csikos és kockás — minták ugyanis nem nagyon enyhítik a modern bútorok sarkosságát, bármennyire puritánok, izlésesek és dívatosak is mostanában. Még ha feltétel nélkül elfogadjuk ezt a kizárólagos mintalehetőséget, akkor is egyoldalúnak tartom. Vitathatatlanul anyagszerűek ezek a szövetek, és egy ideig fel-felülést jelentett pusztán látványuk is a sok-sok „szükszandó” barokkos virágburjánzásai után. Az kizárólag ehhez ragaszkodni görcsösen, úgy érzem, ma már túlhaladott állapot. Mervevseget eredményez, szűkkeblű szakmai arisztokratizmust áraszt.

„Végéreményben a különböző funkciójú textiliák választott színűkkel, mintájukkal egyéniségüket fejezik ki...” — folytatja a rövidke kísérőszöveg többek között. Nos, éppen ezt hiányolom legjobban ezen a kiállításon: azt, hogy ki-ki egyéniségének megfelelően válogathasson az izléses lehetőségekben. Kizárólagos nagymintás „virág-egyeduralom” után kizárólagos mértani merevséget erőltetni — egyforma „diktatórikus” törekvés, egyformán helytelen.

Az én „egyéniégem” például a teljesen egyszínű bútorszövet. Ezt kerestem most is, és alig találtam ezen a tárlaton. Pedig ez a lehető legmeglegesebb. Ez egyeztethető össze legjobban más színárnyalatokkal — lévén a minták konkurrenciája eleve kizárva. Arról nem is beszélve, hogy a mai, modern, többnyire kis méretű lakásokban ezek tágítják legjobban a teret, ezek a legmegnyugtatóbbak — és ez egyáltalán nem elhanyagolandó szempont. Nos, ebből a fajtaból mindössze három kisméretű mustrára bukkantam a mostani kiállításon. Ezek közül is tulajdonképpen egyetlen az egyszín-

nű és mintátlan: Bite László, Sas Lászlóné, valamint Török Tibor közös terve, a szegedi Kenderjónó és Szőveipari Vállalat kivitelezésében. A másik egy elegáns, drapp árnyalat két variációja tulajdonképpen spricelt és bordázott szövetű, a szombathelyi Prohászka Margit terve, a Lakásteztl Vállalat képviselőjében. Azt hiszem, ez edeskevés a kimondottan bútorszövetre profilalódott kiállításon. Még akkor is, ha itt a kamaraterem méretei eleve korlátozták és végesek. A rendezők ugyanis előre ismerhették a terveket és a körülményeket. És itt megint az alapkonceptió elhibázottságához érkezünk vissza akaratlanul.

ABBAN IS reménykedtem — és még mindig reménykedem, bevallom —, hogy megismerjük a kiállítási sorozatról van szó, és talán az egész ciklus, önmaga keretein belül, igazolja önmaga létjogosultságát. Egyelőre azonban ezt a reményemet sem látom valóra válni. Mert az előző kiállítás függönykiállításához is meglehetősen nehéz lenne ezen a tárlaton válogatni meg a bútorszövetet. Ott legalább még voltak oldottabb, és hullámos vonalak is, sőt, virágos, kékiestő kartont is találtunk. Itt az egyetlen hullámzó felület Lovas Ilona izléses, elegáns elgondolása, az Iparművészeti Vállalat budapesti szövőüzemének, illetve a Kőbányai Textilművek gyártmányfejlesztési csoportjának kínálataképpen.

De tegyük fel, hogy belemegyek a játékba. Elfogadom a tárlat kereteit. A kizárólag függőlegesen vagy vízszintesen csikos, vagy egyenes vagy ferde kockás textiliák gyakorlati alkalmazására sem ártott volna legalább egyetlen konkrét példa. Annál inkább, mert ezúttal túl levegősre sikeredett a tárlat összképe. Legalább egyetlen sarokban bőven elfért volna például az a praktikus bútorgarnitúra, amely a Fényes Adolf teremtől egy ugrásnyira, az Iparművészeti Vállalat Kossuth Lajos utcai boltjában látható. Itt — Eiler Gizella belsőépítész munkája — megvásárolható az ótdarabos bútorcsalád (polcos szekrényből lenyitható asztallappal, összecusukható négy székekkel), amelynek huzata rendkívül dekoratív, drapp-barna csikos anyag.

ERŐL JUT ESZEMBE: a kiállításlátogató — a potenciális vásárló — ezúttal még hátrányosabb helyzetben van, mint az előző függönykiállításán. (Persze, ez már nem a tárlatrendezés, hanem a termelési gyakorlat rovására írandó!) Egy függönyanyagot ugyanis sokkal könnyebb egy lakásban kicserélni, mint egy bútorszövetet. Pedig, ha manapság szétnezzünk a bútorüzletekben, ott épp a másik végtelét találkozzunk, mint a kiállításon. Az üzletekben — még az importban is — főleg az ósdi, óriásmintás, virágos kárpitozás teng túl; egyformán méregdrága áron.

Jó lenne már végre valamiféle egészséges egyensúly. A keresletnek megfelelően a kínálatnak is sokkal szélesebb skálája. A kiállítótérben és a mindennapi gyakorlatban egyaránt.

Wagner István

Lemezpolc

Ugri meg Bugri

Micsoda vidám társaság! Ha jól odafigyelünk, már a lemez kanarissárga borítójáról is kiderül, hogy itt pompás mulatság készül. Kár, hogy a sok tréfás állatfigura kavalkádjára inkább elkergeti a tekintetet, mint vonzza. Túl sokan vannak és túl aprók, az ember oda sem figyel.

Gárdonyi Géza állatmeséit — kifürkészhetetlen okokból — kevéssé ismertek. Kőváry Katalinnak köszönhetjük, hogy felfedezi őket, a legfrissebb magyar meselemez szerkesztőjeként és rendezőjeként. A lemez egyébként a Hungaroton vállalkozása, a felvételek a lemezgyárban készültek, és nem a rádióban, ahogyan az utóbbi lemezeknél megszoktuk. Ennek — alighanem — csak az előnyeit élvezzük. Így, hogy a felvételek készítői eleve „hanglemezben gondolkodtak”, kerek egész a hét mese

együtt, azaz a nagylemez mindkét oldala. Összeköti a válogatást a mesélő remekül kiválasztott személye, sajátos hangvétele. Szabó Gyula nagyon komolyan mesél, mégis ott bújkál hangjában egy csipetnyi huncutság. Csak anynyi, amennyitől az ember mosolyogva hallgatja a kiskacsák, a tudós disznó, a hálátlan kigyó vagy a két mókusfiú izgalmas kalandjait.

A hosszabb meséket — három — dramatizálva halljuk. A szereposztásra senkinek sem lehet panaszja. Manapság nincs jobb oroszlan (ezt már más lemezen is bizonyítottam) a nagyszerű, Bessenyei-féle oroszlánál. Gálvölgyi János hangja olyan képlékeny, hogy egérnek is elbűvölő, szárnak is az. De ki gondolná, milyen jó Huszti Péter, mint kigyó, Márkus László és Bodrogi Gyula mókusként, Kibédi Er-

vin bagoly gyanánt? A sor folytatható, mert a színészek kiválóak az állatszerepekben. Talán mert ők is élvezik Gárdonyi kedves, életleti történeteit.

Szabó Gyula mellett végig jelen van a lemezen a Kalácska együttes muzsikája, két mesét pedig — Gryllusz Vilmos zenéjére — ők adnak elő, a megszokott magas színvonalon.

A tasak ajánlása szerint a lemez hat éven felülieknek való. Kicsit szigorúak voltak, akik így találták. Nyugodtan hallgathatják az állatmeséket kisebbek is: manapság, amikor a szülők, nevelők elbűsültan kutatnak olyan mesék, történetek után, amiből hiányzik az erőszak, végre egy mese-csokor, amely ráadásul még vidám is.

(—ág)

Káldi Judit rajza

MUNKAMÓDSZER

Változatok egy témára

Sok elméleti vita, gyakorlati útkeresés kíséri a tanácsi testületi ülések napi-rendjére kerülő előterjesztéseket: vajon tartalmaz-

zanak-e több változatban kidolgozott — alternatív — határozati javaslatokat? Akadnak szélsőséges vélemények is; sokan vallják, hogy az alternatívákra nincs szükség, hiszen mindig kiderül, hogy különböző okok miatt általában csak egy megoldás jó, tehát azt kell előterjeszteni. Mások szerint viszont szinte mindig vannak megközelítőleg azonos értékű megoldási lehetőségek, ezért gyakorlatilag kell tenni a többváltozatos határozati javaslatokat.

Mindkét nézet túlzó és elfogadhatatlan, mert bármelyiket vezetnek be kötelező érvényű, mindenképpen hátrányosan érintené a testületek működését. Az alternatívák teljes elhagyása ugyanis erősen csökkentené a testületek esélyeit arra, hogy felelősséggel és érdelemmel döntsenek. A több változat kötelező elrendelése viszont a testületek túlterhelését eredményezné, s olyankor is a testületre hárítaná a felelősséget a kiválasztásban, amikor ez nem indokolt.

Mi lehet tehát a helyes gyakorlat? Néhány tanácsnál a tisztviselők és a szakigazgatási szervek vezetői esetenként gondosan mérlegeljenek: mikor álljanak a testület elé alternatív határozati javaslatot? Nem könnyű azonban eldönteni, hol a választóvonal? A helyes álláspont kialakításához segítséget adhat, ha szemügyre vesszük, hogy már az előkészítéskor többnyire nemcsak egy megoldási lehetőség vetődik fel. Persze, az előkészítés további szakaszában a változatok száma — az esetek többségében — csökken, mert a javaslatok egy része alkalmatlan a megvalósításra, tehát eleve kiesnek a kevésbé jó megoldások. Ezekkel valóban felesleges lenne a testületet terhelni! Az viszont már hiába, ha a valóban értelemes, kiforrott változatok közül nem a tanácsotillet vagy a végrehajtó bizottság választja ki a legjobbat, hanem — ezt megelőzően — egy másik fórum, mondjuk az érdekeltek tisztviselői és szakigazgatási szervei vezetői, vagy a tisztviselők értekezlete.

Az alternatív határozati javaslatok száma tehát legegyszerűbben és legkézenfekvőbbben úgy növelhető, ha az előkészítés során felmerülő, azonos értékű változatok közül a testület választ. Erre leginkább akkor van szükség, ha a téma helyi társadalmi-politikai jelentősége ezt indokolja. Például csaknem biztos, hogy nélkülözhetetlenek az alternatív javaslatok a tanácsi közéletű, az éves fej-

lesztési és költségvetési tervjavaslatok előterjesztése során, különösen most, amikor az igények megfelelő rangsorolása kulcsfontosságú kérdés.

A tanácsrendeletek többsége is olyan társadalmi viszonyokat rendez, amelyeknél valóban szükség van a testületi mérlegelésre. Gondoljunk csak az állattartásra vonatkozó előírásokra, az építési övezetek meghatározására, a köztisztaságra, a környezetvédelemre, vagy az állami lakások elosztására vonatkozó rendelkezések megállapítására. Mindezek mellett lehetőség van többféle határozati javaslat előterjesztésére akkor is, ha mondjuk a település általános és részletes rendezési tervét, vagy több épületet is érintő szanálási programokat kell elfogadni. Abban is helyes a testületre bízni az állásfoglalást, hogy a felépítendő állami lakások milyen alapterületűek, felszereltségük legyenek, milyen legyen a bérlakások és a tanácsi értékesítési lakások aránya. A gyermekintézmények önapos munkahelyre történő áttérése során, helyenként több megoldási lehetőség is kínálkozik, s nyilván nagyobb közmegegyezést eredményez, ha ezekben a kérdésekben is a testület foglal állást.

Bizonyos személyi kérdésekben is a testületnek van döntési joga; az alternatív javaslatoknak itt is jelentőségük lehet. Például egy munkakör betöltésére több személy pályázhat, a fegyelmi eljárás során az enyhébb vagy súlyosabb büntetés kiszabásában is a testület lehet az illetékes. De más területről is hozhatunk példát; többször előfordul, hogy jelentős intézmények rekonstrukciója előtt — a kivitelezési terv megrendelését megelőzően — több koncepciót dolgoznak ki, helyes, ha ezek közül is a tanács vagy a végrehajtó bizottság válasz.

Alternatívának tekinthető az is, ha az előterjesztő feltűnteti a határozati javaslat mellett: milyen főbb javaslatok merültek még fel az előkészítés során? Ezáltal tájékoztatja a testület tagjait az előkészítés folyamatáról, másrészt lehetőséget teremt arra, hogy a testület esetleg éppen az előterjesztő által elvetett javaslat mellett törjön lánczát. Az is előnyös, ha a tanácsi bizottságok észrevételeit, javaslatot is csatolják vagy szóban ismertetik a testület tagjaival.

Hogy a lakosságot közvetlenül is érintő kérdésekben a testület válassza ki a megoldási javaslatok közül az általa legjobbnak tartott változatot, ez azért fontos, mert erősíti a szocialista demokratizmust, növeli a testület befolyságot, tekintélyét, s a szakigazgatási szerveknek is biztonszágot ad.

A. L.

Beszéljünk az idézések hangneméről

Tapintat és kötelesség

Bevallom: előfordult már, hogy tartozásom volt az átutalási bevételeimre. A havi elszámolással egy időben az OTP-fiók ilyenkor mindig udvariasan és tapintatosan felszólított: szíveskedjen rendezni a tartozását... Nem fenyegetőzött, hogy különben így vagy úgy járnak el.

Dr. Donáth Róbertnek, a Fővárosi Tanács igazgatási fősztály-vezető-helyettesének is elmeséltem az esetet, mikor az állampolgároknak küldött idézésformulák szövegéről beszélgettünk. Úgy látszik azonban, nem túl szerencsés a példa. S nemcsak azért, mert a tanácsi gyakorlat más, hanem mert eleve hibás és helytelen a jogokat és kötelességeket előíró hatóságot egy olyan szervezethez hasonlítani, amely megkötött feltételek mellett szerződést kötünk.

De lássuk, mi a szokás a tanácsoknál, ha például beidéznék valakit személyes meghallgatásra? Lapunk egy korábbi számában egy jegyzet érkezeltette ezt, amelynek szerzője még érzelmet is — sőt a felháborodását — sem rejtette véka alá. Őt ugyanis felszólították — s nem felkérték —, hogy egy szabálysértési ügyben tanúként jelenjen meg; miközben súlyos szankciókat is kilátásba helyeztek arra az esetre, ha nem jelenne meg a tárgyaláson. A jegyzet méltánytalannak minősítette az előregyártott nyomtatvány rideg szövegét. Vajon valóban elviselhetetlen ez az idézési formula?

— Gazdag a mi nyelvünk... — mondja dr. Donáth Ferenc. — A felhívó, felszólító, felkérő, szíveskedjék fogalmazás között nem csupán árnyalattani a különbség. Mint ahogy a figyelmeztetés és a fenyegetőzés sem azonos fogalmak... Maradjunk a szabálysértési eljárásoknál. Az erről szóló törvény valóban súlyos szankciókat helyez kilátásba, ha a tárgyalásra beidézték, nem jelennek meg a megjelölt időpontban. Am az államigazgatási eljárásjog sem követ ettől eltérő gyakorlatot, sőt, az idén módosított államigazgatási eljárás törvény még szigorúbb: január elsejével 1000 forintba emelte a rendbírság összegét.

— Szinte vég nélkül lehetne sorolni a hatóság által kezdeményezett eljárásokat, amelyekben igazságos döntés, helyes határozat csak akkor hozható, ha bizonyos személyeket személyesen és egyúttal is meghallgatnak. Például a gyámügyekben, az engedély nélküli építkezések esetén... A tanácsnak tehát ilyenkor jogában áll bárkit beidézni?

— Csak akkor, és csak azt, akinek a meghallgatása valóban perdöntő lehet. Am a törvény — a szankciókat illetően — nem tesz különbséget aközött, hogy a hatóság valakit tanúként vagy — szabálysértési eljárás esetén — elkövetőként idéznek-e be. S ez nem véletlen! A tanú ugyanis — sok esetben — az eljárás kulcsfigurája, s távolmaradása a tárgyalásról az egész eljárás menetét veszélyeztetheti. Emellett

felhívjuk XY-t, hogy jelenjék meg, hanem felkérjük arra, hogy szíveskedjen bejárni egy adott időpontban. Közöljük együttal, hogy milyen minőségben, s figyelemzetjük jogaira és kötelességeire is. Például arra, hogy a tanúskodás állampolgári kötelesség, melynek elmulasztása súlyos vétség. Erre a módosított eljárás törvény is kötelez.

— Mi készítette a Fővárosi Tanácsot arra, hogy ilyen hangvételű szöveget honosítson meg?

— Mint említettem, a mi szövegeink sem nélkülözik a szankciókat! Persze, ha minden magyar állampolgár tisztában lenne legalapvetőbb állampolgári jogival és kötelességeivel, akkor bizonyára erre sem lenne szükség, s feltehetőleg senki nem mulasztaná el, hogy tanúként beidézve olykor távolmaradjon egy tárgyalásról. Ez azonban ma még sajnos nincs így. A tanúk egy része nem veszi komolyan a hatósági felszólítást, s az esetek nagy részében még akkor is elfelejtjenek megjelenni a tárgyaláson, ha történetesen ők a feljelentők... Ennyit arról, hogy miért van szükség még ma is arra, hogy nyomatékosan közöljük a mulasztással járó súlyos következményeket. Ami pedig a hangnemet illeti: erre nemcsak határozatok köteleznek bennünket, hanem az is, hogy hiszünk a tapintatosabb fogalmazás erejében, az állampolgárok felelősségértelemében.

— Akárhogy is van: az emberek köynyszerű kötelességként nyugtázzák a tanúskodást. Részben azért, mert nincsenek tisztában a szereplő tényleges jelentőségével, s részben azért is, mert mi tagadás, a tanúskodás időt, fáradságot jelent, nem szeretünk szemtől szembe vakkal ellen vallani...

— Példák egész sorával tudnám igazolni, hogy számos szabálysértési ügyben, vagy államigazgatási eljárásban azért marad el a felelősségre vonás, mert hiába indul meg az eljárás, gyakran nincs ember, aki vállalná a tanúskodást! A módosított eljárás törvény szakmai vitája során is felmerült az ellenérv: nem időszerű a törvényben előre fenyegetni a tanúként idézett állampolgárokat... A törvény azonban figyelmen kívül hagyta ezt, s bizonyára nem véletlenül. A lényeg ugyanis ez: szükség van arra, hogy kötelességeikre, s kötelességeik mulasztásának törvényes következményeire is figyelmeztessük az állampolgárokat.

Révai Valéria

BARÁTAINK ÉLETÉBŐL

A második város elnöke

Tiraspzol városában vagyunk, a Dnyeszter partján (a „Tirasz” egyébként moldvai—román nyelven a folyó neve). Külföldi újságírók társaságában járom a Szovjet-Moldva második városát. E „második” város történelmi—közigazgatási jelentősége azonban jóval nagyobb, mint a szovjet földön csak városkának számító, hasonló 150 ezer lakosú településeké. Tiraspzol tudnillik az Ukrán Szovjet Köztársaság területén annak idején kialakult Moldvai Autonóm Köztársaság fővárosaként funkcionált a húszas-harmincas években. Egészen addig az is maradt, míg csak Besszarábiának a Szovjetunióhoz való csatlakozásakor, Kiszinyov székhellyel meg nem alakult a Moldvai Szovjet Köztársaság.

Az ügynevezett volt-székhelyek jellegzetes sorsa a világban, hogy megtorpannak, amikor „másodikok” lesznek; a központi intézmények elköltöznek az új fővárosba, s velük megy a vezető értelmiség, a fontos ügyeket ott intézik, a lakosság a régi helyen megfogyatkozik. Tiraspzolban nem ez történt! A lakosság ugyan átmenetileg itt is megfogyatkozott, ez azonban a háború követ-

kezmenye volt. Ma mégis többen élnek a Dnyeszter-parti városban, mint bármikor. Az ipart olcsó energiával látja el a 60-as években épült nagy teljesítményű vízi erőmű; a mezőgazdaság termékeit feldolgozó élelmiszeriparnak egész Moldvában Tiraspzol a központja; csak úgy szivjává hívja a faluból a munkaerőt. Az üzletek kínálata az átlagosnál jóval gazdagabb. A város élénk — s főleg a szomszédos Romániából idelátogató turisták, látogatók serege révén — eleven idegenforgalmat teremtett.

Igy aztán a tanácselnök, Vitor Szinyov, egy virágzó, nagy jövő előtt álló település történetét, eredményeit és jellegzetes urbanizációs nehézségeit ismerteti előtünk.

Amint hallgatom, egy idő múlva azon kapom magam, hogy már nem nagyon figyelek az adatokra, egyre inkább az ember érdekel, aki hivalkodás nélkül, mégis büszkén beszél városáról. Figyelem a tárgyismeret, a kulturált és meggyőző érvelést, amivel válaszol a nyugati kollégáknak a lakosság életszínvonalát, az ellátási problémákat, a nemzetiségi kérdést feszegető, nem

mindig jóindulatú kérdéseire. Szinyov nem titkolja el a nehézségeket, s nem takargat semmit, mert jó ellenérvek vannak.

Honnan ez a diplomáciai érzékkel párosuló szakértelem, ez a nemzetközi hallgatóságot is lenyűgöző biztonszág.

— Képzettségemet tekintve, mérnök vagyok — mondja —, messzi földről, a szibériai Omszk-ból kerültem annak idején a moldvai vízi erőmű építkezéséhez. Nekünk ott, a sebes folyók országában sok tapasztalatunk halmozódott fel a vízi energia hasznosításában. Nos, itt főmérnök lettem és vezettem az építkezést hét esztendőn át. Amikor aztán — legnagyobb csodálkozásomra — kapacitálni kezdtek, hogy vállaljak tanácselnöki megbízatást Tiraspzolban, őszintén szólva, nagyon ódzkodtam a dologtól. Akik azonban a kinevezésemét szorgalmazták, életrajzomat ismeretében azzal érveltek, hogy diákéveimtől kezdve legalább akkora politikai és társadalmi tapasztalatom gyűlt össze, mint amennyi műszaki.

— És igazuk lett azoknak, akik rábeszéltek?

— Tíz év múltán talán magam is hihetem, hogy igen. Arra gondolok, hogy minden épülő várost meg kell alapozni, és a miénk lendületesen épül, a földbe süppedt házak átadják helyüket az új lakótelepeknek. Szá-

momra az alapkérdés ez: hozzá tudok-e szólni a szakember biztonszágával, milyen legyen a városrendezési terv, milyen a csatorna-, és közműrendezés, hogyan alakuljon az útrendszer, a közlekedés? Sok hasznát veszem, hogy tervezőkkel, s kivitelezőkkel hozzátértő partnerként tárgyalhatok. Mindig azzal vigasztalom magam, hogy a mérnöki oklevél sok mindenre képesít, jó néhány különböző szintű vezető zsebében lapul ugyanez a diploma. A legfőbb jogszabályok pedig menet közben elsajátíthatók.

— Ön hogyan tanulta meg őket?

— Este, éjszaka, munka után, autodidaktaként, tanfolyam nélkül. A lakás- és a munkaügyi rendelkezésekben egész jól eligazodom, noha nem tudom őket kívülről. Persze, vannak hozzátértő helyetteseim. Támaszkodom rájuk, bízom bennük.

— Hogyan osztja meg velük a munkát?

— Az első elnökhelyettes foglalkozik a kommunális ügyekkel, a második a beruházásokkal, a harmadik a gazdálkodással, a negyedik a művelődés- és az egészségügygel, a titkár pedig az apparátussal. En magamnak a személyi döntéseket, az általános tervezést, továbbá a közvetlen döntéshozókat tartottam fenn.

— Említette, hogy az emberekkel való bánásmód a leglényegesebb eleme munkájának. Kérem, mondja el, mit tart legnehezebb feladatának ezen a téren?

— Világosan és egyértelműen nem tudom megmondani a megoly jogos, de egyelőre teljesíthetetlen kérésekre. Megmagyarázni ószintén, miért sorolunk későbbre egy lakásigénylési vagy egyéb kérést, mindenre képesít, jó néhány különböző szintű vezető zsebében lapul ugyanez a diploma. A legfőbb jogszabályok pedig menet közben elsajátíthatók.

— Bizonyára vannak elképzelései a jövőjéről...

— Még nem mondtam le arról, hogy újból mérnöki munkát végezzek. De fegyelmezett ember vagyok, s nem fogok tiltakozni, ha történetesen mást kíván tőlem a közzszolgálat.

N. Sándor László

Gazdasági szabályozás 1982 (2.)

Érdekeltség a mezőgazdaságban

A mezőgazdasági szabályozók módosítása azt célozza, hogy **több javuljon az export versenyképessége**, kedvezőbbé váljanak az alacsonyabb jövedelmű, kedvezőtlen természetű adottságú mezőgazdasági üzemek pénzügyi feltételei. Fontos vonásuk a változásoknak, hogy több területen a mezőgazdasági termelésben is az **iparéval azonos feltételek** érvényesülnek majd. A mezőgazdasági nagyüzemekre is érvényes például a munkabérfarúlék három százalékponttal való emelése.

A szociális és kulturális alap képzésének és felhasználásának az állami vállalatoknál idén bevezetett kedvező változásai érvényesülnek a mezőgazdasági nagyüzemekben is. Ahol például **nincs üzemi konyha és a dolgozóknak étkezési hozzájárulásként étkezési utalványt adnak, ott ezt nem a részesedés, hanem a szociális alap terhére lehet elszámolni.**

Munkaidőn túl

1982. január 1-től a termelőszövetkezeti tagokra is kiterjed az az állami vállalatoknál már érvényesített lehetőség, hogy termelőszövetkezetükben munkaidőn túl, munkaköri kötelességükbe nem tartozó munkát vállalhatnak. A szerződéses feltétele, hogy a termelőszövetkezeti tag folyamatosan teljes munkaidőben végezzen munkát a közös gazdaság részére, teljesítse a most előírt évenkénti 2200 órát. Számottevően változnak a mezőgazdasági nagyüzemekben végzett ipari tevékenység termelési adóztatásának szabályai és néhány termelési adókulcs, az iparvállalatokéval azonos elvonási feltételeket teremtve. (Az ipari és szolgáltatói tevékenységek adókulcsai egy-két százalékkal emelkednek.)

A nagyüzemi mezőgazdaságban a jövedelemadó alapja az úgynevezett **elszámolás** (érdekeltség) alapúul szolgáló **nyereség és a munkadíjak, munkabérek** összege lesz. Az adó alapja tehát csökkenthető, a veszteségre rendezési és alaphiány-rendezési hitelek törlesztésének, a rendezéshez felhasznált alapok pótlásának összegével, de emelkedik a **nem normatív exporttámogatások értéké-**

vel. A jövedelemadó alapjának ez a meghatározása elsősorban a nehezebb pénzügyi helyzetben levő gazdaságokban előnyös, és segíti felzárkózásukat a termelékenységben, a nettó hozamokban.

Beruházások

A mezőgazdasági termelés **ösztönzését** szolgálja, hogy 1982-ben a felhasznált legfontosabb eszközök, anyagok árai nem változnak. A műtrágyák és ipari takarmányok termelői, illetve importárának változását a költségvetési támogatás semlegesíti. Az ipari anyagok közül november 1-től az energiahordozók árai mintegy 10 százalékkal emelkedtek, de az emelkedés 75 százalékát — az eddig is alkalmazott módszerekkel — a költségvetés kiegyenlíti. Jövőre viszont a mezőgazdasági nagyüzemknél **megszűnik** a márciusi energiaáremelés költségvetési kiegyenlítése.

A mezőgazdasági nagyüzemek beruházásait továbbra is támogatja a költségvetés. Például az állattartás feltételeinek megteremtésére a **hizósértés**, illetve a tejtermelőtől-férőhely létesítéskor **30-35 százalékos, vagy rögzített összegű támogatás adható.**

A beruházási támogatások fontos célja a termőföldek javítása. Ezért növekszik a **melioráció és a vízrendezés állami támogatása.**

Módosul a szarvasmarhatartás támogatási rendszere, s a tejtermelés támogatását 45 százalékkal mérséklék. Az így felszabaduló támogatások, a vágómarha-termelés jövedelmességét növelik plv. módon, hogy az értékesített vágómarha minden kilogrammja után a mezőgazdasági nagyüzemek hat forint árkiegészítést kapnak.

A gyenge termőképességű területeken (általában a 14 aranykoronánál alacsonyabb kataszteri tiszta jövedelemű szántókon) eddig is **külön támogatás** egyenlített ki a földminőség miatti veszteség egy részét. A 14 aranykorona alatti területeken működő üzemek száma nagy, és az átlag körüli adottságra épülő hatósági felvásárlási árak sok esetben még a költségeiket sem fedezik, indokoltá vált tehát érdekeltségük javítása.

A támogatások körének kiterjesztése egyezsersmind a gazdaságos export növelésére ösztönöz. A **kedvezőtlen termőhelyű gazdaságok** külön árkiegészítése a kalászos gabonafélék értékesítése után az eddigi 15 százalékról 25 százalékra, a vágómarha, vágójuh és bogrós gyümölcsök értékesítése után pedig 10 százalékra emelkedik. Azok a mezőgazdasági nagyüzemek, amelyek szántóterületének kataszteri tiszta jövedelme 1981. május 31-én nem érte el a 18,10 aranykoronát, szintén részesülnek **külön árkiegészítésben.** Ennek mértéke a kalászos gabona és a kukorica bevételeinek 20 százaléka, a vágómarha és vágójuh árbevételével 7 százaléka, bogrós gyümölcsök értékesítése után pedig 6 százalék.

Jogsabályok

A mezőgazdasági üzemek szabályozó rendszeréről szóló 39/1979. (XI. 1.) M. számú rendelet módosításáról intézkedő 49/1981. (X. 27.) M. számú rendelet.

A mezőgazdasági nagyüzemek adózási rendszeréről szóló 39/1979. (XI. 1.) PM rendelet módosításáról rendelkező 38/1981. (X. 27.) PM számú rendelet.

A mezőgazdasági nagyüzemek alapjainak képzéséről és felhasználásáról szóló 40/1979. (XI. 1.) PM számú rendelet módosításáról intézkedő 39/1981. (X. 27.) PM számú rendelet.

A mezőgazdasági nagyüzemek amortizációs normáival foglalkozó 41/1979. (XI. 1.) PM-MEM számú együttes rendelet módosításáról szóló 40/1981. (X. 27.) PM-MEM számú együttes rendelet.

A mezőgazdasági üzemek támogatásáról szóló 21/1980. (X. 27.) PM-MEM számú együttes rendelet módosításával foglalkozó 41/1981. (X. 27.) PM-MEM számú együttes rendelet.

A mezőgazdasági nagyüzemek 1982. évi költségeit növelő energia áremelés részbeni megterítéséről szóló 42/1981. (X. 27.) PM számú rendelet.

A mezőgazdasági és élelmiszeripari exporttámogatásról szóló 20/1979. (XI. 1.) PM-KKM számú együttes rendelet módosításáról intézkedő 35/1981. (X. 16.) PM-KKM számú együttes rendelet módosításáról intézkedő 35/1981. (X. 16.) PM-KKM számú együttes rendelet.

A burgonya, zöldség, gyümölcs téli tárolás pénzügyi támogatásáról szóló 16/1979. (X. 27.) PM-BKM számú együttes rendelet módosításáról rendelkező 45/1981. (X. 30.) PM-BKM számú együttes rendelet.

A burgonya, zöldség, gyümölcs forgalmazást végző vállalatok pénzügyi támogatásáról szóló 46/1981. (X. 30.) PM számú rendelet a 31/1979. (XI. 1.) PM számú rendelet egyidejű hatályon kívül helyezésével.

Japán elektronika

Nemzetközi tanulságok

Napjaink recessziója idején a fejlett tőkés országokban az ipari termelés csak néhány százalékkal emelkedik — nemritkán éppen csökken. Egyes iparágak pedig (autógyártás, kohászat, vegyipari alpanyaggyártás) komoly elhelyezési gondokkal küzdenek. Nem minden ágazatot érint azonban a lángha konjunktúra egyformán, egyes szektorok termékei iránt kifejezetten **dinamikusan nő az igény.** A japán elektronikai ipar múlt évi teljesítményéről közzétett adatok a piaci helyzet előrejelzéséből adódó sikerről tanúskodnak.

miatt) már amúgy is elvesztette versenyképességét. Most Japán láthatóan nem kíván megvárni egy „videomagnó-háborút”. Jelentősebb cégei közül a Victor a nyugatnémet AEG-vel, a francia Thomson-Brandt-tal és az angol Thorn-EMI-vel kívánja termékeit Nyugat-Európában közösen gyártani, míg a Matsushita a Boschnak tett hasonló ajánlatot. A külföldi gyártás egyébként nem teszi feleslegessé a közvetlen japán exportot, sőt. A videomagnók gyártásához felhasználta, 3-5 ezer különféle elektronikus alkatrészt, jelentős hányadban éppen a japán félvezetőipar szállítaná.

Döntés és dinamizmus

A japán iparpolitika irányítói már az ötvenes évek közepén felismerték, hogy a nyolcvanas években hatalmas igény lesz az információszolgáltatással összefüggő technika iránt. A fokozatosan kifejlesztett **elektronikai ágazat** ma Japánban a gazdasági növekedés fenntartásának egyik **záloga.** Tavaly az ágazat 23 százalékkal növelte termelését és így 1975 óta megkétszereződött. Az elektronika növekedését tehát sem a recesszió, sem pedig a japán termékek ellen hozott protekcionista intézkedések nem tudták meggátolni. A tavalyi növekedési ütem kétszerese volt az amerikaiak és az iparág termelési értéke elérte a 37 milliárd dollárt.

Az elmúlt évben a magnetofonok termelése is több mint 30 százalékkal emelkedett és színes tévéből is csaknem 230 százalékkal állítottak elő többet, mint 1979-ben. Ez utóbbi cikkből perze a fenti statisztika csak a hazai gyártás adatait tükrözi, a külföldön japán tulajdonban működő 39 gyártóegységét nem. Márpedig az USA „hazai” színes tévé kibocsátásának egyharmadát japán cégek helyi leányvállalatai adják. Egyes vélemények szerint az amerikai protekcionizmus hatása a szigetország vállalataira egyenesen pozitív volt, ugyanis kényszerítette azokat egy nagyszabású, hatékonyságnövelő automatizálási program végrehajtására.

„Kivédési” módszerek

Az egyes ágazatok, termékcsoportok dinamizmusa még figyelemre méltóbb. Az integrált áramkörök kibocsátása 50 százalékkal nőtt, a videomagnók száma egy év alatt több mint megkétszereződött. Tavaly Japánban 85 százalékkal több robotot állítottak elő, mint egy évvel korábban. Minden olyan ellenkező híresztelést cáfolva, mely szerint a háztartási elektronikai cikkek piaca lejtőt, a japán cégek eladásai e termékcsoportban 1980-ban csaknem 30 százalékkal nőttek.

A videomagnók esetében perze me aligha fenyeget a protekcionizmus veszélye, hisz a világtértermelés több mint 90 százalékát Japán adja. Más országokban így csak ritkán található olyan üzem, melyet adminisztratív intézkedésekkel meg kellene védeni. A színes televízióknál már jelentősebb a konkurencia. A korlátozások ellen itt az iparág **piacváltással védkezik.** 1980-ra már nem az Egyesült Államok, hanem Ázsia volt a legtöbb készüléket felvevő piac. Jelentősen növekedtek a szállítások Latin-Amerika felé is.

A mezőgazdasági nagyüzemek 1982. évi költségeit növelő energia áremelés részbeni megterítéséről szóló 42/1981. (X. 27.) PM számú rendelet.

A videomagnók piacán az igény ez évben is meredeken nő és várhatóan mintegy 8,4 millió darab forgalmazását teszi lehetővé. A termelés tehát 1981-ben is csaknem megkétszereződött. A videomagnókat nemcsak a havonta 1 milliós ütemben fogják gyártani. (Összehasonlításképpen: az 1979-es év teljes kibocsátása alig haladta meg a 2 millió darabot.)

Az elektronika területén jelenleg meglevő japán előny azoknál a termékeknel is megmutatkozik, ahol még az értékesítés csupán kezdeti stádiumban van. A japán cégek már most **előnyben vannak** olyan — a jövő termékeinek tekintet — áruknál, mint a mikrokomputerek, vagy a robotok. A japán elektronika példája **nemzetközi tanulsággá szélesítve** tehát azt mutatja, hogy a megfelelő előrelátás, tudatos gyártmányfejlesztés és eredményes piacutatás révén, jó stratégiai döntésekkel kivédhetők az általános konjunktúra kedvezőtlen hullámszámai.

G. Gy. — Sz. P.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Preferenciális kereskedelmi övezet alakul

Tizennyolc afrikai ország úgy döntött, hogy **regionális preferenciális kereskedelmi övezet** hoznak létre az egymás közötti kereskedelem bővítése és a lakosság életszínvonalának emelése érdekében. A PTA létrehozásáról szóló egyezmény részleteit majd csak december 21-i aláírását követően hozzák nyilvánosságra, annyi azonban már ismeretes, hogy a főként dél- és kelet-afrikai országokat tömörítő társulás célja az **egymás közötti kereskedelmi akadályok csökkentése és teljes eltörlése,** a kereskedelmi dokumentumok egyszerűsítése és összehangolása, valamint a vám-együttműködés megvalósítása lesz. A tagországok befizetéseiből közös fejlesztési és kereskedelmi bankot hoznak létre.

Emelkedett a Szezi-csatorna tranzitköltsége

Január elsejétől átlagosan **öt százalékkal kell többet fizetni** a Szezi-csatornán való áthaladásért. A Szezi-csatorna Társaság közlése szerint minden egyes szállítmány tranzitköltsége 1-10 százalékkal emelkedik. A csatorna használata tavaly több mint egymilliárd dollár bevételt jelentett Egyiptomnak.

Iráni és kuvaiti segítség Libiának

Irán kész olajszerződéseket küldeni Libiába, az onnan távozó ezeröttszáz amerikai szakember helyettesítésére. Kuvait is felajánlotta, hogy segítséget nyújt Libiának az olajiparában — az amerikai szakemberek távozása miatt esetleg — felmerülő nehézségek leküzdéséhez. Kuvait „**teljesen és hallatlan lépésnek**” minősítette az USA Libiával szembeni eljárását.

Korlátozó amerikai intézkedések a textilkereskedelemben

Megnehezíti a nemzetközi textilkereskedelemtől folyó tárgyalások eredményes befejezését, hogy az Egyesült Államok **megkeményítette álláspontját** a fejlődő országokból származó textilimportot illetően. Az újabb amerikai elképzelések szerint a fejlődő országokból származó textiliák importját az amerikai textilipar állapota függvényében **korlátoznák.** Az Európai Gazdasági Közösség küldöttsége üdvözölte az amerikai álláspont módosulását, amely **jobban tekintetbe veszi** a nyugat-európai országok érdekeit is. Több textiltexportáló fejlődő ország viszont sajnálkozott az Egyesült Államok álláspontjának módosulása miatt.

Ka-Hyb-kiállítás

Hibrid sertések termelési rendszerben

Az első magyarországi hibrid-sertés-termelési rendszer, a Ka-Hyb kiállítását nyitotta meg **Kósa Ferenc,** a rendszer igazgatója kedden a MEM-ben.

A kiállításon a genetikai anyag tulajdonságait, a termelési rendszer műszaki megoldásait és a tartási-takarmányozási technológiákat ismertetik. A bemutatón közé tették a sertés hús minőségének eredményeit, amelyek a **magas szintű tenyésztő** munkát bizonyítják.

A Ka-Hyb sertést hazánkban 228 nagyüzem 328 telepén tartják. Az 1968-ban alakult vállalat, amely 1979-ben termelési rendszerre és **közös vállalatá alakult át,** 120 ezer koca tartását irányítja. A nagyüzemekben a sertésállomány 40 százalékát adja ez a hibrid sertés. A Ka-Hyb-ot már hét országban tenyésztik, illetve tartják, összesen kétmillió állatot számlálnak a hazai és a külföldi tenyészetekben, illetve telepeken.

A közös vállalat a Fejér megyei Kislángon korszerű **tenyésztési központot** épít, ebben a genetikai centrumban ezer kocát tartanak majd.

ÚJ ÜZLET NYÍLT A IX., LILIAM UTCA 4. SZÁM ALATT

Rádiók, televíziók, magnetofonok, lemezjátszók, háztartási kisgépek és még sok más műszaki cikk különlegesen gazdag választékával várjuk a kedves vásárlókat.

AJÁNDÉKOT AZ EGÉSZ CSALÁDNAK AZ ELEKTRON CENTRUMBÓL!

Egy hét a világgazdaságban

Válasz az OPEC-nek

Régen zajlott le az OPEC miniszteri konferenciája olyan nyugodt légkörben, mint ezen a héten Abu Dhabiban. Az olajárral kapcsolatos szennvedélyek felzárkóztatásának elmaradása két okkal magyarázható. Egyrészt a 13 országot tömörítő szervezet október végi, rendkívüli értekezletén döntés született az olajár egységesítéséről, valamint a hordónként 34 dolláros olajár 1982. végéig történő befagyasztásáról, másrészt az OPEC tagállamai ma nincsenek abban a helyzetben, hogy áremeléssel borzolják a világgazdaság kedélyét.

Az „évváró” tanácskozáson Jamani, a szervezet vezető hatalmának, Szaúd-Arábiának olajminisztere egyértelműen kollégái értékre adta: a jövő év végéig szó sem lehet a „fekete arany” árának az emeléséről, még abban az esetben sem, ha a dollár árfolyamának alakulása azt megkövetelné. Jamani kijelentését nem fogadta ellenzés, nem került sor vitára ebben a kérdésben. A nézeteltérések inkább a hosszú távú árstratégiával kapcsolatban mutatkoztak meg, s a jelek szerint ez a kérdés még jó ideig ad vitatémát az OPEC-fórumoknak.

A vita arról folyik, miként állapítsák meg a kőolaj árát a jövőben, miként vegyék figyelembe a mindenkori piaci helyzetet, a vezető tőkes valuták árfolyamának alakulását, valamint az infláció mértékét. Szaúd-Arábia olyan megoldást szeretne keresni, amely lehetőséget biztosít a tőkes világ olajfogyasztóinak az áralkulás előrelátására, a nagyobb meglepetések elkerülésére. Elsősorban technikai kérdésekről folyik a vita ebben a témakörben.

Izgalmasabb kérdés az úgynevezett felárak témája, illetve mértéke. Az októberi határozat értelmében a tagországoknak jog van a 34 dolláros alapárhoz legfeljebb 4 dollár felárat hozzáadni, a kitermelt kőolajuk minőségétől függően. Csakhogy a tagállamok jelentős része nem használta ki a felárak adta burkolt áremelési lehetőséget teljes mértékben, hiszen az olajkereslet megcsappanása egyre növeli a termelők értékesítési gondjait. Az adott ársávon belül mind több OPEC-ország nyújt kedvezményeket, árcsökkenést vevőknek, hiszen olajkútjalk messze csúcskapacitásuk alatt dolgoznak. (Jelenleg a tagországok napi 20-21 millió barrel olajat hoznak a felszínre, a kutak összesített termelési csúcskapacitása viszont meghaladja a 41 millió hordót.)

A kőolajexportáló Országok Szervezetének olajminiszterei kénytelenek tudomásul venni, hogy az idei év jelentős változásokot hozott az „olajfronton”. A világ válasszotta a kihívásra, s idén már beérték az árszorítás ellen hozott szigorú választékek ellen gyűmölcssei. Az iparilag fejlett országok a kezdeti benuáltás után sorra vezették be az energiatakarékosságot, az alternatív energiaforrások kiaknázását szorgalmazó döntéseket fogadták el. Számottevően visszaesett a világ kőolajigénye.

A statisztikák tanúsága szerint sok országban sikerrel jártak az energiatakarékossági intézkedések: jelentősen csökkent az ipar olajfelhasználása, előtérbe kerültek a takarékos gyártási technológiák, az energiatakarékos gépek és berendezések, a szigetelési módszerek tökéletesítése révén pedig csökkent a háztartások energiafogyasztása. Mindezt oda vezetett, hogy csak a fejlett tőkes államok kőolaj-behozatala egy esztendő alatt 10 százalékkal csökkent, s az előrejelzések szerint az olajigény a racionalizálás következtében tovább mérséklődik. Az olajimport visszaszorítása jótékony hatással van az országok külkereskedelmi és fizetési mérlegére, s lehetőséget nyújt a korábban elhatározott fejlesztési tervek folytatására. Ugyanakkor véstesen csökkennek az OPEC bevételei és pénzfeleslegei.

Az 1979-es napi 31 millió hordónyi OPEC-termelés idén több mint 50 százalékkal csökkent, s ez természetesen hatással van az olajjvedelmek alakulására. A szervezet tagországainak fizetési mérlegfeleslege tavaly még 110 milliárd dollár volt, s ez a felesleg az előrejelzések szerint 1983 végére eltűnik, hiszen az OPEC-tagok egyelőre nem számolnak csökkenési gazdaságfejlesztési kiadásait.

A statisztikák tanúsága szerint azok az országok értek el jelentős eredményeket az olajbehozatal visszafogásában és az energiatakarékosság ésszerűsítésében, amelyek „időben ébredtek” és nem vártak hosszabb ideig az intézkedések meghozatalával. A fáziskiesésben levő államokban is már kezdenek megmutatkozni az energiatakarékosság első eredményei, mintegy figyelmeztetve az olajexportálókat, hogy a „második hullámban” sem számíthatnak a kereslet jelentős emelkedésére.

Természetesen a kőolaj még sokáig nélkülözhetetlen marad, de kizárólagossága fokozatosan csökken. Az olajkartell széthullására sem kell számítani, de tény, hogy az OPEC már nem olyan erős, mint néhány évvel ezelőtt. S mások lettek a gondok is: manapság már nem az áremelkedés mértékéről folyik a vita az olajháják és -galambok között, hanem arról, hogyan lehet viszonylag fájdalommentesen átvészelnie a tartósan igényező kereslet visszaesését. Hiszen minden olajtermelő szeretné eladni földje mélyének kincsét, de már a vevők sem a régié. Ezért is kezdtek a tagországok nyílt, vagy titkos árengedmény-háborút, s ezért emelkednek az OPEC-en keletkezett repedések.

1982 végéig tehát változatlan marad az olajár, a világ kőolaj-importőr országainak büdzséje lélegzetvételnél szűnehet jut. Nem lesz azonban közömbös az árak alakulására 1983-tól, hogy miként sikerül folytatni az energiatakarékossági programokat, a hagyományos és az új energiaforrások kiaknázását, illetve felhasználását.

Gonda György—Szentgáli Péter

A KOPINT jelenti

Olcsóbbak a nemesfémek

Az októberi és a novemberi átlagárakat összehasonlítva megállapítható, hogy a világ legnagyobb tőzsdéin lanya a szines- és nemesfémek iránti kereslet. A nemesfémek közül a palládium 14 százalékkal, a platina 12, az ezüst 11, az arany 5,6 százalékkal kisebb értékű, mint egy hónappal korábban. Csökkent a következő szinesfémek jegyzése is: az ólom 10, a króm 8,7, a bizmut 8,7, az alumínium 8 százalékkal, míg a kadmium, a horgany, a minium 5-6, a réz 4 százalékkal olcsóbb. Az ón ára a felvásárlások következtében 1,4 százaléknál emelkedett. A

fémhulladékok közül leginkább a vashulladék (9,7 százalékkal) és az ólomhulladék (8,6) ára esett. Az ócskavas is csaknem 7 százalékkal csökkent értékéből.

A vegyi áruk jegyzése is esett némileg: a nyersgumj (London) 1,6 százalékkal, a sellak (Calcutta) 3,2 százalékkal. A motorbenzin árcsökkenése 2 százalékkal. A különböző nyersbőröket 2-6 százalékkal jegyzik magasabban. A gypjúáraknál is meredekebben estek a gypotárak, például a mexikói gypot 14 százalékkal.

Befejeződött a TOT IV. kongresszusa

(Folytatás az 1. oldalról)

mek előnyösebb helyzetben vannak a termelőknél, és ezt gyakran érzetik is. Elmondotta, hogy a monopóliumhelyzet, illetve az esetenkénti kiszolgáltatottság miatt ugyan szükség van központi intézkedésekre, de egyre kevesebb számban, mert az agrár-, illetve a gazdaságpolitika újabb és újabb intézkedései mindinkább olyan helyzetbe hozzák a termelőket, hogy egyenrangú társakká válnak. Kifejtette, hogy a termelőszövetkezetek és társulásaik ilyen értelemben is képesek a további megújulásra.

Foglalkozott a miniszter a gazdaságban lemaradt termelőszövetkezetek helyzetével, ezek az üzemek 1,5 millió hektáron gazdálkodnak, árujuk nélkülözhetetlen a hazai ellátásban és az exportban, ezért megsegítésüket a mezőgazdasági vezetés folyamatosan napirenden tartja. Arra van szükség, hogy ezekbe a gazdaságokba jól képzett szakembereket irányítsanak, segítsék a szakképzett munkaerő letelepedését, javítsák egymás közötti együttműködésüket és minden lehetséges módon felkarolják gazdasági felmerkedésüket.

Kevesebb veszteséges üzem

Váncsa Jenő ezután a mezőgazdaság helyzetéről, idej teljesítményeiről szólva elmondotta, hogy a termelés elmaradt a tervezettől, de meghaladja a tavalyi, különben magas színvonalat. Az elmaradás fő oka az, hogy a gabonánál kiesések voltak és a termőterület is csökkent. A többi ágazat általában teljesítette, sőt az előirányzatokon felül termelt, ám a gabonatermelésnek meghatározó a szerepe. Az idei eredmények is azt mutatják: az az üzem, amely ezen a területen lemarad, csak nehezen ellensúlyozza a bevételkiesést. A mezőgazdaság összességében kedvező, zavartalan belső ellátást biztosított, és az elmúlt évhez képest 17 százalékkal nőtt a mezőgazdasági termékek, feldolgozott élelmiszerek exportja, ami különösen figyelemreméltó eredménynek számít. A gazdaságok nyeresége az elmúlt évhez hasonló színvonalon alakult, viszont kevesebb a veszteséggel gazdálkodó üzem és a veszteségek maguk is felére csökkentek.

Mindezekkel megalapozták a jövő évi munkát. A feladatok jövőre nem kisebbek az ideinél; a mezőgazdaságnak 4-4,5 százalékkal kell növelni a hozzájárulást a nemzeti jövedelem növeléséhez. A közös gazdaságok az előirányzat szerint 5,5 százalékkal növelik a termelést.

A továbbiakban kitért a műszaki-technikai ellátás nehézségeire. Elmondotta, hogy az ellátás színvonala magasabb a korábbinál, hiszen néhány évvel ezelőtt sok gépet nem tudtak megvásárolni az üzemek, az idén viszont egyértelműen kínálati piac volt a gépjárművásárlásban. Gyakran azonban valóban alapvető alkatrészek és gépi felszerelések hiányoznak, amit a termelői joggal tesznek szóvá. A lehetőség szerint igyekeznek megjavítani a gép- és műszaki eszközellátást. Kérte, hogy a mezőgazdasági nagyüzemek is kapcsolódjanak be — akár kooperációval vagy más módon — az alkatrészellátásba, segítve ezzel a közös gondok orvoslását.

Elmondotta, hogy a gazdaságokban a munkaszervezés színvonala sokat javult, gyakran azonban még mindig a túlszervezés jelei mutatkoznak, s ennek következménye, hogy a vezetők nemegyszer elszakadnak a mindennapos élet ügyes-bajos gondjaitól és az érdekeltség is eltávolodik a munkahelyektől, ami a termelés fejlesztésénél is hátrányos. Foglalkozott a korrektek termelői kapcsolatok igényével, összefüggésben a kongresszuson is elhangzottakkal: való igaz, hogy a szerződő felek gyakran nem partnerei egymásnak, hanem egyenesen ellenfelei. Az önállóvá váló élelmiszeripari üzemek azonban várhatóan jobb társai,

partnerei lesznek a termelőszövetkezeteknek és megfordítva, így hát kialakulhat egy korábbinál jobb viszony, amely a partneri együttműködés jegyét hordozza magán.

Hozzászólások

Növénytermesztésünk fejlődésében döntő a jelentősége a termelési rendszerek munkájának. Magyar Gábor, a nádudvari Kukorica és Ipari Növénytermesztési Rendszer igazgatója, beszámolt a kongresszusnak azokról az eredményekről, amelyeket partnergazdaságaik 640 ezer hektáron értek el. Külön foglalkozott a rendszerközpont szolgáltatásával, és kiemelte a napraforgó értékesítésének új formáját. Kikapcsolta a felvásárlást végző vállalatokat, és a KITE partnergazdaságai a növényolajiparral közvetlenül kötöttek termékértékesítési szerződést. A szállítást, a mag átadását és az elszámolást, valamint a vételár kifizetését a rendszerközpont végzi. Szólt az ősi tárolási gondokról, s arról, hogy a rendszerközpont összefogásával a 145 ezer tonnányi napraforgótermés egyharmadát befogadó közös tárolótér létesült.

A felszólalók közül többen hangoztatták, hogy a mezőgazdasági gépek alkatrészellátásának megjavításáért valamit tenni kellene. Gábor András ipari miniszterhelyettes elmondta: a magyar gépipar évente 1,8-1,9 milliárd forint értékű mezőgazdasági alkatrészt gyárt. Ez a mennyiség nyilván kevés, de ha az üzemek jobban szerveznék a javításokat, ha az amortizálódó gépeket valóban kicserélik — és persze, ha az ipar jobb gépeket gyártana —, úgy ez az alkatrésztermelés akár elég is lehetne. Az ipar törekszik a helyzet javítására, de a szövetkezetek melléküzeméig is sokat tehetnek az alkatrészek gyártásáért, felújításáért.

Miközben a térszek jövedelme évről évre nő, a tagság és a vezetés jövedelme egyhelyben topog — fejtegette felszólalásában Hegedűs Lajos, a hartai Erdei Ferenc Tsz elnöke. Azért is baj ez — mondta, mert alig van lehetőség a jövedelmek közti differenciálásra. Így van ez szövetkezetben belül, és így van a szövetkezetek között is. Pedig a jövedelmkülönbség nagy hajtóerő. Ha hiányzik, úgy nem lehet azon csodálkozni, hogy a gyengén gazdálkodó térszeknek mintegy fele nem a kedvezőtlen adottságuk, hanem a jó termőfölddel rendelkező üzemek között található. A személyi jövedelmek differenciálásának hiánya ellentétes az MSZMP XII. kongresszusának határozatával is, és gátja a fejlődésnek.

Major Zoltán, a kaposmérői Latinka Tsz szerelője a kongresszus küldöttjei előtt felidézte azt, amiről munkatársaival gyakorta beszél: mintha megrekedt volna a szocialista brigádmozgalom. Akcióit kell kezdeményezni — mondta a szerelő — azért, hogy megújulhasson a mozgalom, és beilleszkedjen a szövetkezetek önkormányzati rendszerébe.

A szövetkezeti mozgalom sokat vitatott területéről, a szakszövetkezetek helyzetéről beszélt Csipkó Sándor, a keceli Szőlőfűrt Szakszövetkezet elnöke. Emlékeztetett rá, hogy az ország leggyengébb termőhelyi adottságai között jött létre ez a szövetkezeti forma. Gyakran kérdezik: mikor alakulnak át a szakszövetkezetek térszekké? Mit válaszolhatok erre? — kérdezte Csipkó Sándor. — Négyezer ember elnöke vagyok, szövetkezetünknek félmillió forint a vagyona, és a megye egyik legnagyobb szőlőtermelői vagyunk. Tagságunk saját pénzén — persze, igénybe véve az állami támogatást is — százhektáros táblákon közös szőlőt telepít. Vagyis lemondanak a közvetlen tulajdonjogról, s csak a lehető legésszerűbb földhasználatot nézik. De miközben a nagyarányú szőlőtelepítés lassan meghozza gyümölcsét, a szakszövetkezetnek semmi lehetősége sincs borászati kapacitásának bővítésére. Pedig régóta tudjuk: a szőlő mellett ott a helye a borászatnak is.

A kongresszusi vitát Szabó István, a TOT elnöke foglalta össze. A termelőszövetkezeteknek most az a feladatuk — mondotta egyebek között —, hogy maximalisan hasznosítsák a jelenleg is rendelkezésre álló eszközöket, és éljenek a helyi lehetőségekkel. Am ügynökök kell arra, hogy ne csak a legközelebbi fejlesztéseket lássák maguk előtt, hanem távolabbra is tekintsenek, mintegy elősegítve a későbbi fejlesztési programok megalapozását. Az, hogy a magyar mezőgazdaság az élesedő nemzetközi versenyben kivívott helyét a továbbiakban is megtartsa, közös ügye a termelőknek és mindazoknak, akik szoros együttműködésben tevékenykednek az agrártermelés fejlesztésén. Ezen az úton haladva kell javítani a munkát, szigorítani az üzemi élet rendjét, felelősen, fokozni és élesíteni a vállalkozó szellemet.

Elismerően szólt arról, hogy az ipar fokozottabban felkarolja a mezőgazdaság ellátását, egész sor új fejlesztés segíti az agrártermelőköt. Am néha kevésnek tetszik az erőfeszítés, mert régebbi lemaradást kell behozni, régebbi adósságokat kell törleszteni.

A TOT elnöke kifejtette, hogy az üzemek közötti differenciálás túlzott mértékű, előlött nem szabad napirendre térni, viszont ezekben az üzemekben meg kell erősíteni a belső rendet és a felelőtlenséget, enélkül kárba veszt a külső siker.

Befejezésül rámutatott, hogy a kongresszuson felvetett javaslatokkal a TOT és annak testületi szervei folyamatosan foglalkoznak majd, keresve a megoldás utját-módját.

Határozathozatal

A kongresszus határozatot fogadott el, amely megállapítja: az MSZMP bevált és a változó körülményekhez rugalmasan alkalmazkodó agrár- és szövetkezetpolitikája jó alapot teremt a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalomra háruló gazdasági és társadalmi feladatok teljesítéséhez. A kongresszus a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom közös ügyének tekinti, hogy az MSZMP XII. kongresszusának határozatából, és a VI. ötéves népgazdasági tervből a szövetkezetekre és érdekképviseleti szerveikre járó feladatok teljesüljenek. Jó alapot teremt ehhez a munkássztály és a szövetkezeti paraszt-szállár szövetsége. A dokumentumban kifejezésre jut az is, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom — a társadalom aktív támogatásával — a következő időszakban is teljesíteni fogja gazdasági-társadalmi feladatait.

A kongresszus elfogadta a mezőgazdasági termelőszövetkezetekről szóló jogszabályok módosítására kidolgozott javaslatot, továbbá módosította a TOT alapszabályát, és a területi szövetségek alapszabály-mintáját.

A kongresszus megválasztotta azt a 18 TOT-tagot, akik korábban a megyékben megválasztott 107 taggal 125-re egészítették ki az országos tanácsot. Az új országos tanács megtartotta első ülését, ezen tagjai sorából megválasztotta a 21 tagú elnökséget, a TOT bizottságait, valamint az országos szövetkezeti tanácsba delegált 9 TOT-tagot. Megválasztották a TOT vezető tisztségviselőit.

A Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának elnöke ismét Szabó István lett. Az országos tanács új főtitkára Eleki János, a főtitkárhelyettese ismét Lehoczki Mihály lett. Az új tanács megköszönte az eddigi főtitkár, Czimbalmos Béla munkáját, aki más területen kapott beosztást.

A kétnapos kongresszus Szabó István zárszavával ért véget.

A TOT kongresszusáról Gábor Iván és Keresztényi Nándor tudósított.

Gazdaság, politika, kultúra

Megújuló könyvkiadás

Az utóbbi időben mind a politikai, mind a szakmai sajtóban cikkek, vagy éppen kritikai írások jelentek meg könyvkiadásunk helyzetéről, fejlesztésének műhatatlan szükségességéről. Felelős állami s politikai testületek is számot vetettek az eddig elért eredményekkel s mérlegettek, miként lehetne könyvkiadásunkat életünk követelményei szerint továbbfejleszteni oly módon, hogy korábbi eredményeinket megtartsuk, s a kor követelményei szerint alakuljon a kiadói munka. Erről beszélgetünk most dr. Udvarhelyi Lászlóval, a Művelődési Minisztérium Kiadói Főigazgatóságának vezetőjével.

— A hazai könyvkiadás ügyének elemzése, módszereinek, munkastílusának, tartalmának korszerűsítése nem szakítható el a szakma konkrét társadalmi környezetének vizsgálatától, sőt azoktól az általános tendenciáktól sem, amely egész társadalmunkra és gazdaságunkra jellemző. A könyvkiadásnak meg kell felelnie a mind differenciáltabbá váló igényeknek, eközben pedig újabbnál újabb olvasói igényeket kell felkeltenie. Az igények felkeltése azonban nem öncél, ezt egész társadalmunk — ezen belül gazdasági-politikai, szellemi életünk — fejlődése kívánja, vagy éppen sürgeti. Előrehaladásunknak olyan időszakához érkezünk, amikor fejlődésünk fő tartaléka az emberi tényező, az emberi képességek kibontakozása. Ilyen körülmények között növekvő kötelezettségek hárulnak az emberi tudatot formáló, s közvetve az emberi meggyőződést, cselekvést alakító könyvkiadásra. De a könyvkiadás sajátos funkciójának belső törvényszerűségeiből adódóan is fel kell mérnünk a „világlág” igényeit. A könyvkiadás a társadalom egyik fontos rétegének, az értelmiségnek sajátos működési területe is, az értelmiség megnyilvánulási formáinak egyike. Eppen ezért kiadáspolitikánk értelmiségipolitikáknak is szerves része. Mégpedig olyan sajátos része, mely a politikai élet, a gazdaság, a művészetek szférájában munkálkodó értelmiségiek egyaránt érdekli s érinti.

— Jellemezne a könyvkiadás és a gazdaság sajátos alakuló kapcsolatát vagy éppen viszonyrendszerét?

— Úgy vélem, kölcsönös kötelezettségvállalás alakul ki a gazdasági szféra s a könyvkiadás között. Ennek lényege: a könyvkiadásnak a maga sajátos eszközeivel hozzá kell járulnia a gazdaság s a társadalom strukturális változásaihoz, segítenie kell e folyamatok kibontakozását, a gazdaság pedig éppen ezért megkülönböztetett figyelmet fordít — a saját érdekében — a könyvkiadásra. Ez a figyelem a könyvkiadás anyagi támogatásában nyilvánul meg. Mindez már korábban is érvényesülő, valóságos összefüggés, viszonylat volt, de most, a növekvő követelmények közepette mindez új feladatokat szül. A minőségi igények követelik, hogy a könyvkiadásban is vessünk számot azzal, mi az, ami addig elért vívmányainkból megmaradt, s fejlesztendő, s mi az, amit — akár a megszűntetve megmaradás folyamatában — módosítanunk kell. Arról van tehát szó, hogy a könyvkiadás szolid bázisán, 10–15 éves fejlődése során, a művelődési szféra s a nyilvánosság hatékony tényezőjévé vált hazánkban, egyidejűleg azonban ellentmondásai is plasztikusabban jelentkeznek.

— Mi az, ami vívmányként mindenképpen őrizendő könyvkiadásunkban?

— Megőrzendő és továbbfejlesztendő az a cselekvés- és szemléletmód, amit röviden társadalmopolitikai megközelítésnek nevezhetnénk. A könyvkiadás tehát ebben az értelemben nem lehet szakmai elefántcsonttorony, hanem egyfelől szolgálat, másfelől a társadalmi organizmusba szervesen bekapcsolódott rendszer. Változatlan törekvésünk a könyvkiadás értelmiségipolitikában, nyilvánosságszerkezetben elfoglalt helyének, szerepének megőrzése, erősítése. Eppen ezek a változatlan elemek követelik a változást ott, ahol új társadalmopolitikai szempontokhoz, változott réteggigényekhez egy demokratikus és felelős nyilvánosság követelményéhez kell igazodnunk.

Változatlan elvünk a nyitottság. Tehát, szem előtt tartva elvi jelentőségű célunkat, a marxizmus hegemon pozíciójának erősítését, továbbra is helyt kell adnunk minden progresszív és humanus hazai és külföldi értékeknek, olyanoknak is, amelyet egyidejűleg bírálunk, és olyanoknak is, amelyek akár kritikai hangvételükkel ösztönzik gondolkodásunkat, s adaptálható javaslataikkal értelmes cselekvésre vagy továbbgondolkodásra serkenthetik az olvasókat.

— Mely területeken jelentkeznek a korszerűsítés igényei vagy éppen követelményei?

— Korszerűsíteniünk kell a kiadói tevékenység feltételrendszerét. A kiadás struktúrájának, fő irányainak tervezését jobban összhangba kell hoznunk a társadalom valóságos igényeivel, kívánalmaival. Ezzel szerves egységben növelnünk kell a kiadói tevékenység önállóságát, másra át nem ruházható felelősségét, éppen azért, hogy a kiadók s az alkotók közötti emberi és szellemi kapcsolatok tovább erősödhessenek. A könyvkiadás továbbra is megkülönböztetett gazdasági támogatást élvez, részben a fogyasztói árakhoz nyújtott ártámogatás, dotáció biztosítása révén, részben pedig a működési feltételek létrejötté folytán, amelyet a könyvkiadás, valamint a könyvek bel- és külkereskedelmi forgalma számára teremtenek.

— Az állam tehát jelentős mértékben támogatja ezután is a könyvkiadást, s a könyvterjesztést?

— Pontosabban szeretnék fogalmazni: ez az állami támogatás valójában elsődlegesen nem a kiadás támogatása, hanem a fogyasztóknak nyújtott ártámogatás, amelyet a központi költségvetés nyújt a fogyasztóknak a kiadókon keresztül. Ezt a támogatást tehát az alacsony könyvárakokkal a fogyasztók kapják, a központi költségvetésből, másrészt a kiadók maguk is — differenciált kiadói politikáikkal, élve a számukra teremtett feltételekkel — támogatják, mégpedig ezután mind körültekintőbben támogatják majd az igazi értékek születését, közreadását, s közzétételét. Azt hiszem, ez így pontosabb válasz az elhangzott kérdésre, hozzátéve azt, hogy, természetesen, az ilyen támogatási rendszer a művészeti, irodalmi alkotófolyamatot is ösztönzi s orientálja. Mindebből következik, hogy stabil alapelvünk: a könyvkiadás nem tehető ki a piaci viszonyok szabad játékának, e téren a művelődéspolitikai, vagy éppen a politikai prioritás elveinek változatlanul, vagy még jobban kell érvényesülniük. Ugyanakkor a piaci viszonyok serkentő hatását jobban fel szeretnénk használni művelődéspolitikai céljaink elérésében. Így tehát sajátos hierar-

chia van a művelődéspolitikai és gazdasági szempontok között. A két tényező pozitív kölcsönhatására van szükség éppen a művelődéspolitika sikere érdekében.

— Melyek az alapvető művelődéspolitikai prioritások?

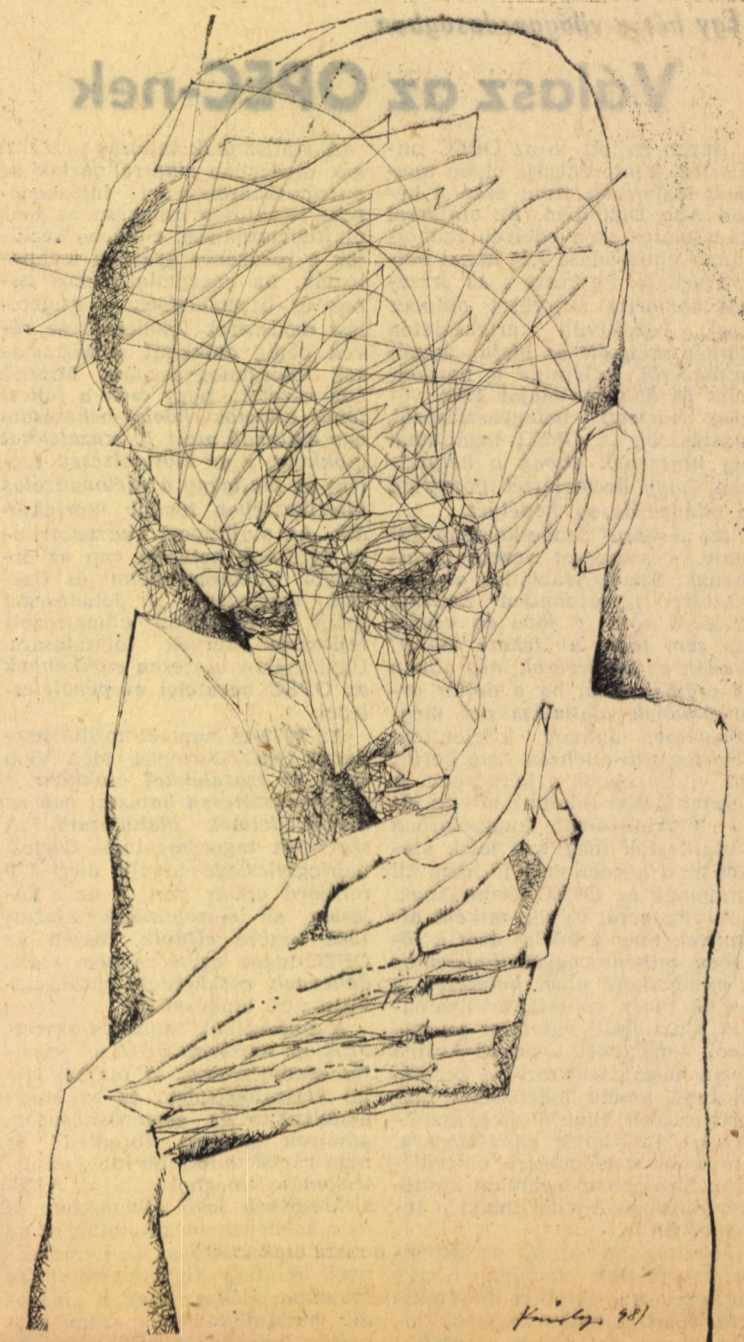
— Egyes ágazatok között például különösképpen támogattuk és támogatjuk a jövőben is a tinikönyvkiadást, a gyermekirodalom születését, kiadását, terjesztését. Nagyon fontos elv továbbá, hogy támogassuk a kortársi magyar irodalom értékes alkotásait, a fiatal írók pályakezdését, szélesítsük képességeik kibontakoztatásának lehetőségeit.

— És mi változik e prioritások gyakorlati alkalmazásában?

— A jelentkező új társadalmi igényekre, a mindjobban differenciálódó követelményekre sokkal rugalmasabban kell majd reagálnia könyvkiadásunknak. Az a feladatunk, hogy a minőségi követelményeket jobban s folyamatosan érzékelje könyvkiadásunk. Minden területen a jelenleginél szelektívebb, magasabb mércékhez igazodó követelmények szerint működő kiadói gyakorlatra lesz szükség. Ez azt jelenti, hogy néhány területen, ahol a mennyiségi fejlesztés már valójában nem az élet követelménye, akár a mennyiségi csökkenést is vállaljuk. Így a könyvkiadás belső szerkezete is gyorsabban korszerűsíthető. De mindez semmiképpen sem jelentheti a mennyiségi növekedésnek minden területen mechanikusan történő gátlását, vagy éppen az öncélú mennyiségi visszafejlesztést. Ellenkezőleg: arra kell összpontosítani, csoportosítani a rendelkezésre álló erőket, hogy a valós igényeket magas színvonalon kielégítő műveket jobban támogathassuk, s e munkák számának akár a mennyiségét is növelhessük. Egészéber véve azonban úgy véljük, hogy nem a könyvkiadás volumenét kell növelnünk, hanem a szerkezetet kell korszerűsíteni.

— Következik ebből az is, hogy a szabályozórendszer a könyvkiadásban is módosítani kell?

— Fontos, hogy a társadalmi igények materiális, kézzelfogható, vagy éppen a „börön is érezhető” módon hassanak a kiadói műhelymunkában. A kulcskérdés a jó dotációs politika, amely segíti a vállalatokat abban, mit támogatassanak saját erőből is tovább, s mit kevésbé, vagy éppen mely munkákat bízzák a piaci viszonyok értéktételére. Szó sincs azonban a könyvek árának szabaddá tételéről. Olyan árrendszert alakítunk ki, illetve úgy fejlesztjük tovább árrendszerünket, hogy e szisztéma egyik sarcköve azután is a dotáció, a másik pedig a könyvek árának hatósági jellelű szabályozása. Bizonyos művek fix áron kerülnek forgalomba, más művek ára — s ez kezezi a kiadott művek többségét — hatóságilag behatárolt mozgáskörön belül marad. Továbbra is lesznek, természetesen, szabadárú művek, elsősorban a különösen reprezentatív kiadványok, illetve szűkebb rétegek érdeklődésére igényt tartó művek. Mindez, természetesen, megköve-

Károlyi András grafikája

teli, hogy a kiadók maguk is tudjanak élni ezekkel az árképzési lehetőségekkel.

— Változik-e a könyvszakma belső szerkezete a jövőben?

— Anélkül, hogy a kiadók jelenlegi profilját lényegesen módosítanánk, a változó igényeknek megfelelően rugalmasabban kell értelmezniük az egyes kiadói feladatkörét. Ugyanakkor nem zárkozunk el új kiadói alapításától sem. A nyilvánosság körének bővítése, s a vidéken élő írók, tudósok, szakemberek szellemi javainak közzétételére a lehetségnek a vizsgálatát, hogy a fővároson kívül is létesítsünk kiadói műhelyeket. A könyvterjesztés szerkezetét is korszerűsítésre vár. Az 1972-ben létrehozott struktúra nagy lépés volt a fejlődés útján, de a könyvek megjelenésére, s az olvasókhöz való eljutásáig közötti időt rövidíteni kell. Egy jobb átvezető képességű, rugalmasabb terjesztési rendszerre van szükség, ehhez bizonyos módosításokat kezdeményezünk. Erősíteniünk kell a kiadók s az olvasók közötti kapcsolatokat is. A könyvkiadás s a terjesztés — nemcsak értelemben véve — érezze jobban a vásárlók igényét, kívánságát. Ami a kiadói gyakorlatot illeti, hatékonyabban kell támogatnunk azokat a törekvéseket, amelyek jobban tudnak számolni a valóságos igényekkel, kívánalmakkal, elkötelezetten képesek támogatni a valódi értékek születését, terjesztését, a fiatalok pályakezdését. E támogatásnak erkölcsi s anyagi bázisát, lehetőségeit kell javítanunk. Az ártámogatási mechanizmust is ennek alapján — illetve ennek érdekében — kívánjuk módosítani. Célunk a szerzői honoráriumrendszer korszerűsítése, ezzel is a minőségi követelmények érvényre juttatása. Abból indulunk ki, az részesüljön nagyobb anyagi s erkölcsi támogatásban, elismerésben, aki többet s értékesebbet ad a társadalomnak.

— Beszélgetésünk végéhez közelítünk. Engedje meg, hogy a kényes kérdések közül talán az egyik legkényesebbet is felvegyem: Hogyan alakul a könyvkiadás s a nyomdák viszonya?

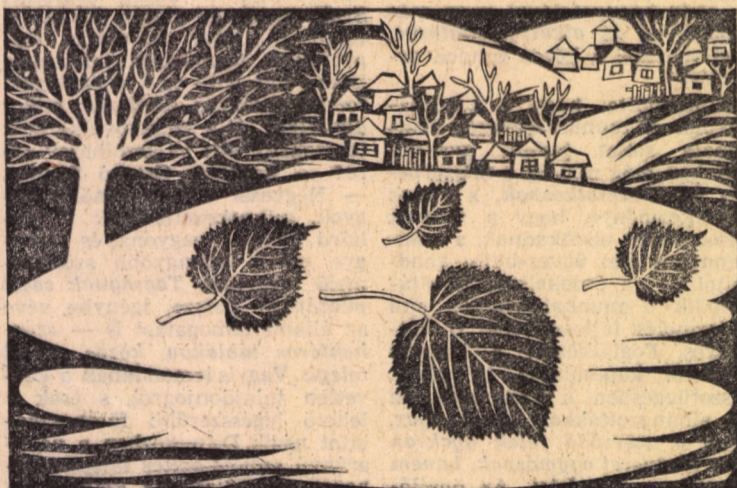
— Sokat vitatott kérdés ez, s mindenekelőtt szeretném ez alkalommal is kinyilvánítani: a magyar könyvkiadás eredményei nem jöhettek volna létre a nyomdák munkája nélkül. De az is igaz, hogy számtalan visszasság, ellentmondás jelentkezett, s van ma is jelen a viszony alakulásában. Ennek okát azonban — s ezt hangsúlyozni szeretném — nem szubjektív tényezőkből látjuk. Ennek objektív okai vannak, az érdekeltségi rendszer olyan, hogy más viszony nem is alakulhatott ki. Eppen ezért olyan érdekeltségi rendszert kell e téren kialakítani, amely nemcsak azzal számol, hogy a nyomda iparszerűen termel, a nyomda ugyanis nem egyszerűen termelő üzem, hanem szellemi értékeket közvetítő, művelődéspolitikai célokat szolgáló üzem is. S ennek ki kell fejeződnie a szabályozórendszerben, az érdekeltségi viszonyokban. Enélkül — tudjuk jól — lehetetlen a továbbhaladás. Olyan viszonyokat, illetve feltételrendszert kell tehát létrehozni, mely gazdasági, pénzügyi eszközökkel is serkenti a művelődéspolitikai feladatok megoldását.

— Vannak-e még a könyvkiadás és -kereskedelem más területén is ilyen sajátos és növekvő feladatok?

— Igen: könyvkiadásunkra néldául igen nagy feladat hárul abban is, hogy hazánkról külföldön milyen kép alakul ki. Eppen ezért a könyvkülkereskedelemben is olyan érdekeltségi viszonyokat kell kialakítanunk, illetve tovább kell fejlesztenünk az érdekeltségi viszonyokat oly módon, hogy érezze a könyvkülkereskedelem fontos politikai céljainkat.

— Köszönöm a beszélgetést.

CSÁSZTVAY ISTVÁN

Köldi Judit rajza

Ércbánya — salakhegyen

Ahol a madár se jár — Hozzá kéne fogni már

Gyaloglás közben Nedobai József mutatja a tájat:

— Gyerekkoromban, úgy harminc éve, mindig ide jártunk szaladgálni, játszani. Amikor tavaszfelé már kezdett fogyni a hó, csak néhol maradtak fehér-szürke foltok, akkor lehetett legjobban rókát fogni. Két-három kiskrókát eladtunk az állatkertnek, és abból megvettük nyárra a bőrlabdát.

Körülnéztek: itt most hangyát se lehetne fogni. A kietlen völgyet a madarak is elkerülik, és igazuk van — se mag, se bogár nincs. Sőt: föld sincs, tíz-tizenkét méter vastag salakon járunk. Valamikor elkezdtek kiborogtatni az egyik domb oldalán a salakot, és ma már néhány méter híján a másik dombig ér a szürkés, vöröses törmelék.

— Kincs ez — védelmezi a termékenlen pusztaságot kísérőm: — Ozd új kincse...

— Valóban kincs — erősíti meg a minősítést immár Budapesten Schlinger András, a KOGEP-TERV osztályvezetője. Aztán folytatja:

Hogy környezetvédelmi szempontból mit jelentene a salaktömeg eltávolítása, vagy legalábbis csökkentése, azt láthatta Ozdon. Egyre nagyobb szükség van azonban a kinyerhető vastartalomra is. Gondolja el: a Martin-acélműből kikerülő salak átlagosan mintegy 22 százalék vasat tartalmaz.

— Vasgyártás salakból. Elég furcsán hangzik...

Pedig nem újdonság, hogy a salakhányókban jelentős, tehát gazdaságosan hasznosítható mennyiségű vas található. A cseh-szlovákiai trineci acélmű mellett létesült feldolgozó üzemjele például 15,5 százalék ferrumtartalmat mutatnak ki. Próbaképpen feldolgoztak egy NSZK-beli céggel ezer tonnát az ózdi salakból: 21,6 százalék volt a vastartalma.

Kipróbálták,...

E sajátos „vasbányászat” hasonló a nyíltszini széntfejteshez. A kitermelt salakot aprítják, nagyság szerint és mágneses berendezéssel válogatják, majd a megmaradt salakot külön kezelik. Ez utóbbi szintén nem vesz el: részben építési anyagként, részben pedig a mezőgazdaságban talajjavításra használhatják.

Visszatérve a vastartalmú anyagokhoz: a kiválogatott mennyiség 65 százalék alkalmas kohobétnéknél, ennek a ferrumtartalma 50—75 százalékos. További harminc százalék Siemens-Martin kemencébe adagolható, mivel vastartalma eléri a 90 százalékot. A maradék 5 százalékban mintegy 65 százalék a vas, ez a zsugorítóműben csatlakozna az érchez.

Az Ózdi Kohászati Üzemeknek fontos lenne a salak feldolgozása, az pillanatok alatt kiderül, amikor Schottner Lajos fejlesztési főmérnökkel beszélünk.

— A most kezdődött terüldőszakban kizárólag olyan fejlesztéseket kívánunk megvalósítani, amelyek az érchiányt, illetve a

dollárért vásárolt kokszt mennyiségét valamilyen módon csökkentik. Januárban aláírtuk az Állami Fejlesztési Bankkal egy olyan állami kölcsönszerződést, amelynek alapján a kohóknál mintegy 600 millió forintot beruházási költséggel a befűvött levegő hőmérsékletének növelésével évente 35,7 ezer tonna import koksztot takaríthatunk meg. Energiaracionalizálási pályázatot nyújtottunk be a kohó segédberendezéseinek fejlesztésére, még az év elején. Pályázatunkat elfogadták, így a beruházást 1983-ban befejezzük. Ezután a nyugati import koksztmegtakarítás évenként 12,3 ezer tonna lesz.

... a próba sikerült,...

Ebbe a sorba illeszkedik a salakhányók tervezett feldolgozása is. Ezzel csökkenthető az országos vasérchiány, és közvetett hatásként takarékosabb lesz a koksztfelhasználás is. Az ózdiak számításai szerint a beruházást a „pénzügyi indítást” követően két és fél éven belül megvalósítják. A tervezett hozam évenként 320 ezer tonna vashordozó — tiszta ferrumra számítva 240 ezer tonna — valamint évi 29,6 ezer tonna nyugati importkokszt-megtakarítás. A fejlesztés hatására a népgazdasági devizaméreg évente 35 millió dollárral javul.

Bizonyára gyakran hallott kérdés, amit felteszek; mindezt mi-ből kívánják megvalósítani?

Kálmán Lajos beruházási osztályvezető:

— Mielőtt a „miből?” kérdésre válaszolnánk, hadd kanyarodjunk egy kicsit vissza korábbi beruházásainkhoz. Vállalatunk az előző terüldőszakok során jelentős, kiemelt állami nagyberuházásokat valósított meg. Ezek eredményeként az acélgyártó kapacitás 300 ezer tonnával, a hengerelt készlet- és féltérmelegítő kapacitás pedig 350 ezer tonnával nőtt. Ez a belföldi igények teljes kielégítése mellett lehetővé tette az export, ezen belül pedig a dollárelszámolású kivitel jelentős növelését. Az export növelése mellett egyebek közt teljesen megszűnt a betonacél dollárimportja.

— Ezek az eredmények hogyan befolyásolták a vállalati eredményt?

— Eleinte kedvezően. A beruházások alapvetően fejlesztési és állami kölcsönből valósultak meg, és a törlesztést 1977-től meg kellett kezdeni. A kölcsönök felvétele idején, és a törlesztési feltételek változása 800—1000 millió forintos évi nyereséggel számoltunk, és így nem is lett volna különösebb gond. A külpiaci helyzet változása és a gazdasági szabályozás átforgalmazása miatt azonban a nyereség összege lényegesen elmaradt a tervezettől. Így módon a kölcsönök törlesztése rendkívül terhet ró a vállalatra. Gyakorlatilag nem áll rendelkezésre szabad fejlesztési alap, még a statikus szinttartásra sincs lehetőség. Fejlesztésre viszont szükség van, mivel enélkül a vállal-

lat sem az állammal szembeni kötelezettségeinek, sem az élet-színvonal-politikai célkitűzéseknek nem tud eleget tenni.

— Mennyit segítené ezen a salakfeldolgozás?

— Itt az évtizedek óta felhalmozott, és a korábbi években csak kismértékben hasznosított másodnyersanyag termelésbe való „visz-szervezéséről” van szó. Ez a beruházás, ha sikerül, amellyel, hogy kedvezően befolyásolná a népgazdasági devizaméregét, a vállalat gazdasági stabilitását is alaposan megnövelné az évi átlagosan 343 millió forintos nyersanyag-többlettel. A fejlesztés végrehajtása nélkül viszont a jelenlegi árviszonyok és közgazdasági szabályozók mellett a vállalat zavartalan működésének anyagi feltételei nem lennének biztosíthatók. Ezért a salakfeldolgozó üzem létesítéséhez állami kölcsönt kértünk.

A fejlesztés várható hasznáról már szó esett — tegyük hozzá: a kivitelezéshez mintegy kétmilliárd forint szükséges. Az összeg két csatornán érkezik Ozdra: állami kölcsönből, de igénybe vehető bankhitel is. A vállalati nyereség ismételt előnytelen alakulása miatt az ózdiak véleménye szerint az állami kölcsön vagy az állami alapjuttatás jelentene megoldást. A tervezett megterhelési idő hat év.

Késik a kezdés

Mennyire megalapozott az Ózdi Kohászati Üzemek kölcsönkérelme pénzügyi oldalról? Sajtó Béla igazgató, Állami Fejlesztési Bank:

— Az ózdiak által kidolgozott kölcsönkérelmet megvizsgáltuk, véleményünk szerint hasznos, jó fejlesztési, jövedelmezősége jobb az átlagosnál. A kért pénzügyi fedezet forrásösszetétele azonban a javasolt módon nem teljesíthető. Az Ózdi Kohászati Üzemek anyagi helyzetét, terheit és a visszatérítési lehetőségeit ismerjük. Ezért további vizsgálatot és döntést igényel, hogy a vállalat milyen forrásból és feltételekkel kapjon fejlesztéséhez pénzügyi fedezetet. Azt is meg kell mondani, hogy a fejlesztést a Magyar Nemzeti Bank is hitelezhetőnek tartja.

Aligha tévedünk a megállapítással: nagy jelentőségű, nagy haszonnal járó vállalkozás a kohósalak vastartalmának visszanyerése. A KOGEP-TERV megkezdte a tervtanulmány előzetes munkáit, és az OKÜ a generáltervezési munkák elvégzéséhez is lekötötte a tervezői kapacitást. Az építőipari kapacitás leköttetése, a salakfeldolgozó mű gépi berendezéseinek importálása, a szükséges hatósági engedélykészesítés ügyében ugyancsak megtették az ózdiak az előkészületeket. Ezúttal a pénzügyi oldal is rendezettnek tűnik, hiszen a bankok véleménye kedvező — magyarán pénz is lenne rá. „Csupán” hozzá kéne fogni...

A beruházás megvalósításának tervezett kezdési időpontja 1981. július elseje. Volt...

Bognár Nándor

Egy hét a világgazdaságban

Össztűz Japánra

A közös piaci tagországok külügyminisztereinek hét eleji tanácskozásán a többi között szövegre kerültek a Tizek és Japán kereskedelmi kapcsolatainak kérdésekre annak kapcsán, hogy a szigetország az első felében több mint 5 milliárd dolláros mérlegtöbblet-re tett szert a kétoldali árucseré-forgalomban. Szerdán Moszkvában a Szovjetunió és Brazília öt évre szóló kereskedelmi szerződést kötött, s egy másik megállapodás értelmében hamarosan megindulnak a szovjet olajszállítások a dél-amerikai országba.

A holnap kezdődő ottawai tőkés csúcsterveket előkészületeinek jegyében lezajlott közös piaci külügyminiszteri értekezlet egyik központi kérdése a Japánnal folytatott kereskedelem volt. Várhatóan ez a téma is szerepel majd a csúcstalálkozó „étlapján”, s a Tizek most összehangolták az ebben a kérdésben követendő irányvonalat.

A közös piaci japán kereskedelem több mint fél évtizede állandó, visszatérő napirendi pontja a fejlett tőkés államok gazdasági tárgyalásainak. A „felkelő napországa” ugyanis évről évre többet exportál kontinensünk nyugati felébe, mint amennyit onnan importál.

A sűrű tárgyalások ezidáig lényegében nem vezettek eredményre, a tárgyaló küldöttségek dolguk végeztelenül álltak fel az asztaltól. Júniusban azonban néhány közös piaci országnak sikerült Japánnal megállapodnia abban, hogy a szigetország valamelyest csökkentje, vagy befagyaszthatja autógyártását. A megegyezés azonban nem Brüsszelben jött létre, s nem is terjed ki mind a tíz tagországra. (Szinte hihetetlen, de tény, hogy míg Japán tavaly több mint félmillió személyautót értékesített Nyugat-Európában, az onnan származó autóbemhozatala nem haladta meg a 30 ezret.)

Nyugat-Európa — és az Egyesült Államok — egyelőre nem akar nyílt korlátozó intézkedéseket bevezetni a japán áruözön megfékezésére, mert az beláthatatlan következményekkel járó kereskedelmi háborúhoz vezetne. Inkább kivitelét kívánja erőteljesen fokozni a szigetországba, hogy a kereskedelmi mérleg deficitjét valamelyest „ledolgozza”. Az export jelentős növelése azonban akadályokba ütközik: egyre több a japán hatóságok úgynevezett nem vámjellegű intézkedése — túl szigorú szabványelőírások, lassú engedélyzési eljárás stb. — erőteljesen ösztönzik a hazai termékek vásárlását a külföldiekkel szemben.

Ebben a „sem béke, sem háború” helyzetben született meg a döntés, hogy a Közös Piac nem hajlandó beletörödni a Japánnal szemben egyre növekvő kereskedelmi deficitbe, s erősen követeli a japán kapuk szélesebbé tá-

rását a nyugat-európai exportcikkek előtt. A minden eddiginél határozottabb fellépést az is indokolja, hogy az OECD legújabb tanulmánya szerint az idén Japán exportja 8,5 százalékkal növekszik, behozatalának emelkedése viszont csak 2,5 százalékos lesz. (Az év végén a japán kereskedelmi mérleg várhatóan 15 milliárd dollár felesleget mutat majd.)

Az ottawai értekezlet esetleges Japán-ellenes hangulatát lezirelendő kedden Tokióban bejelentették, hogy a kormány programot dolgoz ki a késztermékek behozatalának ösztönzésére.

A szovjet—brazili kereskedelmi megállapodás újabb fontos állomása a kelet-nyugati gazdasági kapcsolatok újjáéledésének. A Szovjetunió az elmúlt hónapokban több fontos árucseré-forgalmi- és együttműködési megállapodást írt alá dél-amerikai országokkal, nemrég például Argentínával. A Brazíliával megkötött szerződés értelmében a Szovjetunió jelentős értékű vizierőművi berendezéseket exportál, és sor kerül egyéb gépipari termékek, berendezések kivitelére is. Az úgynevezett újonnan iparosodó országok sorába tartozó Brazília az elkövetkező öt éven a fogyasztási cikkek mellett elsősorban mezőgazdasági termékeket szállít a Szovjetunióknak.

Brazília is belépett a szovjet kőolaj vevőinek sorába: az év végéig a Szovjetunió napi 20 ezer hordó (egy hordó 159 literrel egyenlő) „fekete aranyat” exportál kereskedelmi partnerének. Várható, hogy a „próbaszállítások” után 1982-re újabb kőolajkivitel szerződést köt a két ország.

E sörök megjelentésekor már sorra érkeznek a hét vezető tőkés ország állam- és kormányfői Ottawába a már szokásos gazdasági csúcsterveket soros helyszínére. A küldöttségeknek bőséggel lesz miről tárgyalniuk, hiszen a tőkés világot sújtó újabb makacs recessziós hullám ismét problémamegyeket halmozott fel. Noha kemény csatákra lehet számítani — elsősorban a magas amerikai kamatszint és annak tovagyrúzó hatásai állnak a tárgyalás homlokterében —, nem valószínű, hogy a résztvevőknek sikerül megtalálni a gyors kilábalás közösen alkalmazható gyógyszerét.

Gonda György — Szentgáli Péter

A KOPINT jelenti

Magas kakaóárak

A múlt héten a legtöbb fémnél tovább erősödtek a két héttel ezelőtti tendenciák. Már nemcsak az ezüst (3,5%) és a platina (4%) drágult, hanem a kakaóárak felfelé ivelése meggyorsult a héten. A kávé New Yorkban 2 dollárba kerül kilogrammonként, Londonban 820 fontot kérnek tonnájáért. A kakaóárak is igencsak magasak: 10%-kal emelkedtek Londonban és New Yorkban is. A fehérbors ára tovább süllyedt.

bonatözdén csökkent a búza, a kukorica és a zab ára is (2—3%-kal).

A cukor árjegyzése a múlt hetihez hasonló mértékben tovább emelkedett. A kávé és kakaóárak felfelé ivelése meggyorsult a héten. A kávé New Yorkban 2 dollárba kerül kilogrammonként, Londonban 820 fontot kérnek tonnájáért. A kakaóárak is igencsak magasak: 10%-kal emelkedtek Londonban és New Yorkban is. A fehérbors ára tovább süllyedt.

DEVIZÁK 1981. július 16.

1 USA-DOLLÁR értéke az egyes országok pénznemében	
Bécs	16,943 — 17,043
Brüsszel	39,50 — 39,60
Párizs	5,7245 — 5,7355
Frankfurt	2,4060 — 2,4075
Milánó	1201,50 — 1202,25
Amszterdam	2,6825 — 2,6835
Tokió	230,65

1 ANGOL FONT értéke USA-dollárban

London	1,8825 — 1,8835
--------	-----------------

NEMZETKÖZI ARANY dollár/finom uncia

Zürich	417,00 — 420,00
London	418,25

Kuvaiti hitel Jugoszláviának

Három kuvaiti külkereskedelmi és beruházási társaság 250 millió dollár hitelt biztosít Jugoszláviának gazdasági stabilizációs programja végrehajtásához. A hitel törlesztése három év múlva kezdődik és hét év alatt kell teljesen visszafizetni.

Lezárult a francia-mexikói olajvita

Megoldódott a július elején Mexikó és Franciaország között kiborogott olajvita. A Compagnie Française Des Petroles olajkonzern (CFP) és a mexikói állami olajtársaság, a PEMEX megállapodott arról, hogy az ügyszus elejétől ismét megindulnak a szállítások. A francia olajtársaság két héttel ezelőtti bizonytalanság idejére leállította a mexikói kőolaj importját, mert

HORIZONT

elfogadhatatlannak tartotta a PEMEX által felemelt árat. Mexikó emiatt törölt több ipari létesítmény építésére szóló, Franciaországnak adott megbízást.

Learták a búzát a Vajdaságban

A Vajdaság autonóm tartományban, Jugoszlávia legjelentősebb mezőgazdasági vidékén befejeződött a búza aratása. A hektáronkénti átlaghozam gyengébb az utóbbi évek átlagánál: körülbelül 43 métermaza. Így a tervezettnél 300 000 tonnával kevesebb, összesen mintegy 1,4 millió tonna búzát takarítottak be. A veszteséget némileg pótolja, hogy a gabona minősége igen jó.

Nehéz helyzetben a kanadai gazdaság

Továbbra is súlyos nehézségeket él át a kanadai gazdaság. A pénzügyminisztérium közlése szerint áprilisban mintegy 30 millió kanadai dollárral nőtt az állami költségvetés deficitje a múlt év azonos időszakához képest, és összege 2,23 milliárd dollár volt.

Japán autógyártási rekord

Előzetes adatok szerint Japán autógyártása 1981 első felében 3,3 százalékkal emelkedett a tavalyi év azonos időszakához képest és 5,64 millió egységgel újabb rekordszintet ért el. Míg a Toyota és a Nissan 2,4, illetve 2,2 százalékkal csökkentette autógyártását, a Mitsubishi és a Mazda típusú kocsikat gyártó Toyo Kogyo 10,6, illetve 5,6 százalékkal többet termelt.

Jó képességű gyerekek tehetséggondozása

A gyökérben fejlődik a virágok arca

Az imént még a Hajdú-Bihari Napló friss számát olvastam, a Spadolni-kormány megalakulása utáni helyzetet elemző tudósítást, aztán az ajtón belépve — mint valami sci-fi-beli időgépen — a 18. századba röpültem. A debreceni Kollégium fegyelmi tanácsa ülészik éppen, a vádlott távollétében tárgyalják a Csokonai Vitéz Mihály ellen felsorolt pontokat: gúnydalokat énekeltek a folyvást póffeszkedő, mindent jobban tudó Szilágyi Gábor professzor uramról, Csokonai Vitéz Mihály pipázgatott is tanítványival, iddógált — s horribile dictu! — még táncolt is. Helvétius, Rousseau-t, Voltaire-t és Diderot-t olvasott, Kazinczyt pedig — kinek valami köze lehetett Martinovitsékhoz, hiszen úgy hírlik, be is börtönözték — mesterének vallotta. S az, hogy Csokonai órára, „mint teátrumra egymást törve mentek a diákok”, most inkább súlyosbítja a vádlott helyzetét, kit a kollégiumból kiközösítettek...

Makai Gyözőné tanárnő vezetésével — sok-sok improvizációval tartkítva, miközben majd minden jó ötletet morajlással fogadnak a gyerekek — *situációjátékok* hallgatunk. *A társadalmi kérdéseket kutató, Kossuth nevét viselő raj* délelőtti szakfoglalkozása ez. S míg folyik Csokonai Vitéz Mihály ügyének tárgyalása, a rajnapló bejegyzéseit olvassuk: „*Tegnap kirándultunk, utunk egyik állomása a tarpai tóháza volt, innen gyalog mentünk a faluba, ahol néhány másodpercig vigyázzban álltunk, így tisztelegünk Bajcsy-Zsilinszky Endre sírja előtt.*”

napos munkára lenne szükség, a vízkeverők és tisztítógépek bekötésére, de erre csakis a mátészalkai Vízkutató és Fűró Vállalat illetékes. Nekik viszont, hogy úgy mondjam, az istennek se áll rá a kezük, hogy elvégezzék ezt a munkát. Debrecen megyei városnak 220 millió forintjába került ez az objektum, a berendezés pedig hozzávetőlegesen 35 millió. A működés és az üzemeltetés költsége — ha valamennyi részleg „belép” — feltehetően évente 30 millió lesz. A pesti gyerekeket szívesen fogadtuk, úgy hallottuk, a XI. kerületben *üttörőház sincs*,

Ladányi Ferenc és Szlovák Gyöngyi metszetei

gyermekkönyvtárak és iskoláik szükségese. Egyelőre nyári *üttörő*-táboruk sem készült még el. Itt meg kultúrát környezetben talán jobb eredményeket érhet el a tábor. A gyermekek otthonosan mozognak a szaktermekben, a zenei könyvtárban, a könyvtárban és a kollégiumban.

Megyen az élen a két gitáros, **Veres Mihály** és **Veres Csaba** — ikertestvérek, mindketten a Kaffka Margit gimnázium diákjai — Trapper farmerban és papucsban slattyognak. A többiek pedig nyomulnak utánuk, kuba tengerész-dalt, aztán meg bolgár *üttörődalt* énekelnek.

Ébresztő gitárisérettel

Ez a délelőtti szünet kezdetét jelzi — mosolyog **Pál Jánosné** táborvezető, ki otthon a Bikszádi úti általános iskola igazgatója. — Hatodik alkalommal rendeztük meg a *fizikai dolgozók tehetséges gyermekei számára tehetséggondozó tábort*. Kőszeg, Debrecen, Pécs, Csongrád, majd ismét Kőszeg után most újra Debrecen következett. Az első táborokban még **Szombathy Gyula**, a Kaffka Margit Gimnázium igazgatója volt a vezető, most hogy ő nyugdíjba ment, én léptem nyomába. Tizenegy nevelő és tizenkét ifjú vezető szervezi, irányítja a tábor életét. Az ifjúvezetők valamennyien az első táborokban még általános iskolás diákokként voltak jelen, a hagyományok alapjait ők vetették meg. Azt is, hogy a reggeli ébresztés énekként, zenével történik, a reggeli torna nem kötelező, de aki jön, zsetont kap az ifjúvezetőktől, s táborozáskor részt vehet a nyereménysorsoláson. Délelőtt vannak a szakfoglalkozások, idén kilenc szakrajunk működik: *a társadalomtudományi kérdéseket kutatók, az irodalombarátok, az ének- és zenebarátok, a fotósok és filmesek, a képzőművészek, az orosz nyelvet intenzíven tanulók, a fizikusok, a matematikusok és a honismereti gyűjtést végzők* rajja.

— Annak idején — mondja **Berencsi Kálmáné**, a honismereti rajt vezető pedagógus, a Mérnök úti iskola tanára — úgy men-

tem el Kőszegre, hogy csak egy nyarat vállaltok. Hiszen családom van, a nyarat nehéz tőlük távol tölteni. De hat év óta minden táborban ott vagyok. Tavalyelőtt például végigjártuk Csongrádon azt a városrészt, ahol a kubikusok laktak, több családot meglátogattunk, egykori kubikusokkal beszélgettek a gyerekek. Azt nem mondom, hogy többet látnak ezeken a nyári táborokon, mint azok, kik szüleikkel gépkocsin tíz nap alatt autósutrádon végigszáguldanak négy-öt országon; de *mélyebben táruul fel előttük az élet*, az biztos. Mert *igazi nevelő munka* ez. S ha valahol, hát itt alakul, formálódik a tanár, az ifjúvezető, s a diákok új típusú emberi kapcsolata.

Évente félmillió

A képzőművészeti szakkörökben, ahová szünet után terek be, **Szlovák Gyöngyit** és **Ladányi Ferencet** nagy munkában találok. Rögvest kiderül, sikerült-e a vállalkozás? Egyikőjük fametszetet, másikjuk linómetszetet készít, várják, hogyan bújnak elő sorra a metszetek. Az orosz nyelvet tanulók éppen lazítanak; orosz nyelvű lemezt hallgatva tornáznak, figyelve a lemezen a gyakorlatot vezető edző szavára. A fotósok animációs filmet készítenek, az irodalombarátok Petőfi debreceni tartózkodásának irodalmi és tárgyi emlékeivel ismerkednek ezen a délelőttön.

— A kerületi tanács évente *félmillió forintot fordít* a fizikai dolgozók jó képességű gyerekeinek „tehetséggondozására”. Az albertfalvi, a kelenföldi, az örmezői lakótelepeken, de a kerület külső körzeteinek földszintes házaiban is sok-sok *fizikai dolgozó* család él. S amikor láttuk, hogy nemegyszer az igen jó képességű gyerekeket — főleg a fiúkat — nem adják gimnáziumba azzal az indoklással, mielőbb jól kereső szakmát tanuljon inkább a gyerek, *nem maradhattunk tétlenek*. Meg aztán úgy véljük, *nem a gimnáziumi statisztikákban, s nem az egyetemeken, a felvételikben, meg a felvételik után kell keresni, hol vannak a fizikai dolgozók jó képességű gyermekei? Az már valaminek az eredményét vagy a hiányát jelzi! Hogy virág meg levet legyen, a gyökereknek kell megkapaszkodniuk a földben*. A szakkörök lehetőség szerint egész évben együtt maradnak, és a gyerekek jövő nyáron újra együtt táboroznak. Ha csak egyet lépnek is a társadalmi mobilizáció stációján, a fáradozás már nem volt hiábavaló — mondja elgondolkozva **Varga László**, a kerületi tanács általános elnökhelyettese, a tábor egyik szellemi szülőatyja.

A látogatókat — köztük Gyula bácsit, az első táborok vezetőjét, ki eljött megnézni ifjúvezetőit, meg az egykori kezdeményezés folytatását, s a Gyula bácsival érkezett újságírókat is — énekszóval kísérik a kapuig az *üttörők*.

— Már végefelé járunk a tábornak, — sítja **Pál Jánosné** — és szerencsénkre senki sem volt beteg. Azaz, hogy egy gyermek bárányhimlős lett. De az orvos segítségével elkülönítettük a kollégium betegszobájában. A gyerek kérte, ne keljen hazamennie. Mindennap levelet írnak neki a többiek, beszámolniuk merre járt, mit csinált rajuk. Meg egy gyereknek fájt tegnapelőtt egy kis csipet a toroka, de láztalan volt... Szeptemberben aztán *összehívjuk a gyerekek szüleit*, szülői értekezletre. Mert a tábori tapasztalatoknak valami módon a *pályaválasztást* is befolyásolniuk kell... A társadalmi mobilitást, ha csak egyetlen lépéssel is... de akár kettővel...

CSÁSZTVAY ISTVÁN

Lengyel Kultúra

A szöttesek varázsa

Mintha kollektív kiállításra csöppent volna a látogató a **Lengyel Kultúra** Nagymező utcai termében. Pedig a plakátok és a leporellók egyetlen művész — **Marta Gasienica Szostak** — nevét és művészi szötteseit említették. Miért hát ez a téves benyomás? Egész egyszerűen azért, mert a kortárs lengyel textil és sokoldalú alkotó. Egyéni tárlata emiatt ért fel — érdekességében és sokrétűségében egyaránt — egy csoportos seregszemlével.

Egyéni teljesítményének hátterében, természetesen, ott áll a megérdemelten világhírű lengyel „textiliskola” népi hagyományokat a legmodernebb törekvésekkel szervesen ötvöző bátorsága is. (Nem véletlenül visszatérő és sikeres fóruma **Lódz** városa például a nemzetközi rangot kivívott textilbiennáléknak.) A hazai tradíciók mellé (Marta Gasienica Szostak 1964-ben végezte el a **Gdansk Állami Képzőművészeti Főiskolát**) viszont a legújabb külföldi újításokból is ízelítőt kaphatott, amikor 1973-ban a párizsi **Ecole Supérieure des Arts Appliqués** (Alkalmazott Művészeti Főiskola) ösztöndíjasa volt.

Ezek tehát a markáns arcú iparművész sokféleségének, fáradhatatlan megújulási törekvéseinek közvetlen előzményei. Mindez, persze, csak csupán elvi alapállásának lehet magyarázata. A konkrét gyakorlatban ez úgy nyilvánul meg, hogy mértékben ugyanúgy a végletek híve, mint ahogy a felhasználó anyagok (szizál, gyapjú, kender, len és sztilon), avagy az alkalmazott technikák terén is szélesre tárja a skálát.

Egész falat betölt például a te-

rem végében a *Ködök és ködöstések* elnevezésű „háló”, amelynek horgolt kockáiból lelő, hosszú szőrű „rojtok” képeznek szép kontrasztot, natúr árnyalatokban. Egészen kis méretű, egészen laza kötésű a *Bükkfa*. Játékosan dekoratív a pillangós motívumokkal ékesített *Levelezőlap BF*-hez. Sűrű, tömött, redőzött a *Moog*, avagy ennek sötétebb tónusú „édestestvére”, a *Huba I*. Aszúrozott csupán a piszkosszürke *Oligocen*, több rétegű viszont, és színes betétű a *Strand II*. Ovális, szabálytalan alakú, kagylószerűen „fodrozott” a *Plasztikus térkép*, amelyik nemcsak a talajfelszín, hanem valóban a föld alatti mélyrétegeket is érzékelteti. Végezettül — ebben a korántsem leltári teljességű tallózásban — feltétlen említésre méltó az a több darabból álló, mennyezettől padlóig nyúló *térttextil-összeállítás*, amelynek minden egyes részét külön betűkkel és számokkal jelezte a művész, mintegy hangsúlyozva, hogy akár önálló példány is lehetne, és amelynek összefoglaló cíkluscíme: *Vázlatok egy utazásból*.

Talán az eddigiekből is kiderült már, hogy természetes nyersanyagokat, vagy műszálakat, natúr és színezett fonalakat egyaránt alkalmaz a művész. Hol fegyelmezett, szigorúan szerkesztett, hol aszimmetrikusan szertelen kompozíciókkal lepi meg a látogatót, hol a „mini”, hol meg a „maxi” méretek híve. De minden egyes darab szervesen ötvözi a paraszti rusztikumot a legmodernebb eleganciával. Ez adja **Marta Gasienica Szostak** szötteinek művészi varázsát.

Wagner István

JEGYZET

Country, birkasütéssel

Mert ez is lesz ám, s ezen kívül még mennyi más. Hírül adták a lapok e hét közepe táján, hogy augusztus végén „eddig még sosem volt” nemzetközi countrytalálkozózt rendeznek a VIII. kerületi 16 holdas Asztalos János parkban. A sajtótájékoztatón a rendező szervek, az Expressz Ifjúsági és Diák Utazási Iroda és a KISZ központi bizottsága képviselői beszámoltak arról, mi minden, és ki mindenki lesz jelen ezen a (reméljük) verőfényes szombat napon.

Nekem személy szerint s remélhetőleg még legalább 25—30 ezer lelkes kíváncsinnak (ennyi

pankrátorok) pozdorjává török. Mondom, ezekkel különösebb baj nincs, hiszen ez csak „műfajhoz tartozó szórakozás” és izlés kérdése. De azzal már van bajom (s lenne még sokaknak, ha e tájékoztatót részt vesznek), amit az események bevezetőjében hallottam. Nem olyan koncertet akarnak rendezni, „amelynek eddig voltak”.

Számomra ez a megjegyzés azt jelenti, nem olyat, amelynek régen még magam is rajongója voltam. Elszomorodtam s nem azért, mert jobbat szeretnének, hanem azért, mert ez a kijelentés kétségsébe vonja a hetvenes évek sokszor, igaz „balhéti” sem mentes koncertjeinek bennünk élő emlékeit. Mintha alulértékelné azoknak a fiataloknak választott szórakozási formáját (s meggyőződésem ennél még sokkal többet is), akik ma már lakás után loholnak, óvodai férőhelyért leveleznek, jövedelmezőbb másodállásért udvarolnak... S ez csak néhány prózai gond, azok közül, amelyek a füttykoncert, a tombolás, a gondtalan nyarak évei után következtek.

A mai tizenéveseket ne úgy próbáljuk lelkesíteni, hogy lekezeljük a mai harmincasok ifjúságát. Ez nemcsak váratlan, mondhatnám övön aluli útés, hanem igaztalan is. Rossz trükk a múlt lekicsinyelésével propagálni a jelenet. (Számos más példa is ezt bizonyítja.)

Ezek után kissé sértődötten hallgatom majd végig a Tolcsvay-, a Fonográf együttest? Nem, mert a múlttal, múltjukkal és múltunkkal ők sem bántanak így. Lehet, még a birkasült íze is megkeseredik a számban? De ezt majd meglátjuk, azon a napon... (franka)

látogatót várnak) nincs is különösebb bajuk azzal, hogy az újabban Közép-Európában is erőteljesen hódító countryzene tovább népszerűsítésére egy egész napot és nem kevés pénzt áldoznak. Mert lesz ott a hazai és külföldi zenészeket kívűl tanyaszínház, bábeldadás, karate- és bűvívár-, sőt művészitorna-bemutató is. A rendező szervek szerint mindezek a műfajhoz kapcsolódó szórakozási lehetőségek. Még az is, amikor majd egy e célra összehozott kocsmá berendezését a nyilvánosság előtt „hivatásos

Zerkovitz-operettben a Pécsi Balett

Zerkovitz Béla Csókos asszony című operettjét mutatta be szombaton a pécsi Nyári Színház. Az előadásban kulcsszerepe van a táncnak; koreográfiáját Tóth

Sándor készítette. A **Pécsi Balett** huszonegy táncosa egyben a kóbaton a pécsi Nyári Színház is betölti, énekelnek és szöveget is mondanak.